

Leo Trotskij

Arbetets organisering

(anförande på RKP(b)s IX kongress)¹

Kamrater!

Historien tvingar oss, att på fullaste allvar ta itu med den uppgift som kallas att organisera arbetet. Att organisera arbetet betyder egentligen, att organisera ett helt nytt samhälle, ty varje historiskt samhälle handlar om arbetets organisation. Vi sätter igång att organisera arbetet på en ny, socialistisk grundval. Om varje tidigare samhälle var en tvångsarbetsorganisation i en minoritets intresse, där tvånget omfattade hela den överväldigande majoriteten av de arbetande, kommer vi i världshistoriens första försök, att organisera arbetet i enlighet med det stora flertalet arbetande människors intressen.

Men detta utesluter givetvis inte inslag av tvång. Inslag av obligatorium kommer aldrig att lämna historiens konto. Nej, tvånget spelar och kommer att spela stor roll under en avsevärd historisk period. I regel är det en mänsklig strävan att slippa arbeta. Man skulle kunna säga, att människan är ett ganska lättjefullt djur. Egentligen är också mycket av det mänskliga framåtskridandet grundat på denna egenskap. För om inte människan haft en strävan att hushålla med sina krafter, inte strävat efter att med minsta möjliga energiåtgång få ut så mycket produkter som möjligt – hade inte tekniken och samhällskulturen kunnat utvecklas så som den gjort. Ur denna synvinkel sett är människans lättja en progressiv kraft. Ingen bör emellertid av detta dra den slutsatsen, att partiet i sin agitation borde rekommendera denna egenskap som ett moraliskt förhållningssätt. Hos oss finns nämligen lättjan i stort överflöd och samhällsorganisationens uppgift består därför i, att avgränsa lättjan inom bestämda ramar, att disciplinera densamma, att driva på människan medelst en samhällelig arbetsorganisation.

I. Arbetets militarisering

Från den stund vi började bygga samhällshushållningen på en ny och solidarisk grund, dvs på kommunismens grundvalar, har vi hela tiden stött och blött frågan om militariseringen. En massa artiklar, sammankomster, anföranden och debattinlägg har kretsat kring parollen om militarisering. Vissa kamrater – bland dem kamrater i första ledet – och vissa framstående fackliga aktivister har uttalat sig i denna fråga och sagt ungefär som så, att de inte har något emot själva militariseringen som sådan, men att de inte fattat vad den egentligen betyder.

Av den anledningen kunde man nyligen i *Pravda* (och jag måste säga att *Pravda* jämsides med riktigt bra artiklar av kamrat Bucharin även tar in riktigt dåliga som hans goda vänner skrivit) läsa en inte helt ointressant men principiellt felaktig artikel av kamrat Vladimir Smirnov² ägnad frågan om arbetets militarisering. Militariseringens huvudtanke är följande: Eftersom vi idag gått in för en bred mobilisering av bondemassorna, i syfte att kunna lösa uppgifter som kräver att vi använder oss av arbetskraft i massomfattning, är en militarisering absolut nödvändig och oundviklig.

Med hjälp av vår militära apparat mobiliseras arbetskraft på landsbygden och bildas av dessa mobiliserade bönder arbetsstyrkor som till sin typ liknar militära förband. De ska tilldelas en befäls- och instruktörskår, vi tvingas nog bilda kommunistiska celler i dessa förband, så att de inte förblir själlösa utan istället kommer att präglas av en vilja att arbeta för vårt allmänna bästa. Som det verkar har vi alltså här att göra med en organisation som är mycket lik den militära. Det är helt på sin plats att i det sammanhanget använda ordet ”militarisering”.

Men, säger kamrat Smirnov, om vi istället tittar på industrin, på det kvalificerade arbetet, på de områden där arbetarklassen har sina yrkesarbetare och sina fackföreningar – så finns där inget som helst behov av att använda den militära apparaten för att bilda liknande förband, ja,

det finns ingen anledning att ens använda ordet ”militarisering” i detta ords egentliga bemärkelse. Här finns fackföreningar och de fyller funktionen att organisera arbetet på vederbörligt sätt.

Kamrater! När man ställer frågan på det sättet har man inte alls förstått innebörden av den ekonomiska omvälvning som f.n. äger rum. Naturligtvis är det en enorm skillnad mellan den proletära arbetskraften, som är organiserad i fackföreningar, och den bondearbetskraft vi med hjälp av militärens apparat skakar fram på landsbygden. Militariseringen kommer inte i det första fallet att ske längs samma vägar som i det senare. Inte desto mindre har man inte alls förstått problemets själva kärna om man vill reducera frågan om den kvalificerade arbetskraften till förekomsten av fackföreningar och tror att fackföreningarna som sådana, bara genom själva sin existens och utan en militarisering, kommer att lösa våra arbetsuppgifter vad gäller de yrkesutbildade och kvalificerade arbetarna.

Den proletära arbetskraften, inklusive den kvalificerade, köptes på en fri marknad under kapitalismen. Den flyttade från plats till plats beroende på arbetskraftens pris, enligt lagar som styr tillgång och efterfrågan. Detta kallades för ett fritt anställningsförfarande eller för det ”fria” arbetet. Fackföreningarna växte upp på företag som använde sig av detta ”fria arbete” och satte som mål för sin verksamhet, att lönearbetet med hjälp av strejker och liknande skulle försöka kämpa till sig bättre ekonomiska villkor.

Fackföreningarnas uppgifter är idag av ett helt annat slag. Vem är det idag som fördelar arbetskraften, som skickar iväg arbetskraften till platser där den behövs för att fullgöra de uppgifter vi ställt oss när vi bygger det socialistiska samhället?

Jo, fackföreningarna – efter överenskommelse med rådsrepublikens ekonomiska organ. Vilka metoder och rutiner står då till fackföreningarnas förfogande för att kontrollera, att den arbetare man skickar iväg verkligen åker till just den platsen och börjar arbeta där? Jo, det militariserade arbetets metoder och rutiner – metoder och rutiner för ordergivning och verkställighet.

Vår arbetare flyttar inte ”av egen fri vilja” från fabrik till fabrik, från verkstad till verkstad, som man sade under kapitalismen, dvs det sker inte under ett opersonligt ekonomiskt tvång, inte under trycket från hungern, som det var när kapitalet härskade. Vår arbetare styr stegen och ska styra stegen till ett bestämt arbete på anmodan av sin fackförening och i enlighet med den riksomfattande ekonomiska plan som genomförs av arbetarstatens vederbörliga organ.

Det kan alltså tyckas att arbetarna idag är bundna vid verkstäder och fabriker och bara kan förflytta sig på beställning, bara enligt order. Naturligtvis finns arbetare som uppfattar denna bindning som en samhällstjänst, någonting han gör av en inre övertygelse, för att vi ska lyckas rycka upp folkhushållningen, medan en annan inte alls förstår syftet och en tredje – den mest efterblivne – idag uppfattar den nya regimen som naket tvång och därför sätter sig på tvären.

Sådana finns och de är inte så få. Bästa beviset är den fackliga rörelsens egen statistik. I de viktigaste industribranscherna anges siffran sysselsatta arbetare till 1 150 000 – men i själva verket är deras antal bara 850 000. Så var det i varje fall för en och en halv å två månader sedan. Vart har 300 000 arbetare tagit vägen? De har dragit sina färde. Vart då? Jo, ut på landsbygden, till andra regioner, till andra industribranscher, ja, även börjat med spekulation. Alltså 300 000 mot kanske nu 800 000 sysselsatta. Det är en enorm procent. Vad är det nu vi brukar kalla detta i soldatkretsar? Deserteringar.

Och vad ska vi då göra åt detta? I armén finns en adekvat apparat som kan sättas igång för att tvinga soldater att utföra ålagda uppgifter. I en eller annan form måste denna möjlighet finnas även vad gäller arbetsfronten. För om vi menar allvar när vi pratar om en planekonomi, utgående från en enda målsättning som kommer från centrum och för vilken arbetskraften

fördelas enligt denna ekonomiska plan, ja, i så fall kan inte de arbetande massorna bestå av en oformlig och flytande massa, kan vi inte ha ett vagabondernas Ryssland.

Arbetskraften måste kunna bindas vid en viss plats, samtidigt vara flexibel, kunna skickas dit där den behövs och kunna kommenderas. Det är just detta som är arbetets militarisering – inte dess juridiska form, men väl dess ekonomiska bas. Utan detta är det ingen idé för oss, att på allvar prata om en industri på nya grundvalar – när vi befinner oss i en övergångsperiod och i ett läge som präglas av ekonomisk ruin, hunger och kyla. Vem ska då utföra detta arbete som handlar om fördelning av arbetskraft och tvångsåtgärder för att få tag på arbetskraften?

Det är fackföreningarna som ska göra det grundläggande arbetet. Emellertid är det också helt klart att fackföreningarnas uppgifter och metoder kommer att vara av ett helt annat slag än tidigare. Kamrat Tomskij, ordföranden för Fackföreningsrådet under kapitalismen – då han ledde striderna för arbetarklassens intressen gentemot kapitalet – och samme kamrat Tomskij, ordföranden för fackförenings- och produktionsförbundet i en arbetarstat, det är ju två helt skilda historiska företeelser. Under kapitalets herravälde utgör fackföreningarna ett skyddsvärn mot kapitalets och statens förtryck.

Den nuvarande staten är inte mindre intresserad än fackföreningarna, att värna arbetarklassens intressen. Det är därför fackföreningarna nu spelar en helt ny roll. Tillsammans med Folkkommisariatet för arbetsfrågor och hand i hand med lämpliga ekonomiska organ skickar fackföreningarna arbetare från fabrik till fabrik och använder bestraffningar, dvs vänder sig till vederbörliga statliga bestraffningsorgan, gentemot de arbetare som bryter mot ålagda planuppgifter. Detta är just arbetskraftens militarisering, grunden för industrins militarisering.

Att ställa frågan så som kamrat Smirnov gör, betyder bara att glida omkring på företeelsernas yta. Vad gäller bönderna erkänner kamrat Smirnov behovet av militarisering. Där ute på landet, säger han, är det begripligt – för bönderna har ju inga fackföreningar. Men vad beträffar arbetarna så ersätter fackföreningarna den tänkta militariseringen. Men detta är i grunden fel resonerat.

Fackföreningarna ersätter inte militariseringen, utan *genomför* den och är dess s.a.s. organisatoriska uttryck. Om vi under arbetsmobiliseringen på landsbygden kan se militära myndigheter i verksamhet, så är det bara för att där inte finns någon annan lämplig apparat för ändamålet – kommittéerna för allmän arbetsplikt på läns-, kommun- och häradsnivå stödjer sig naturligtvis också på den militära apparaten. Men i relationerna till arbetskraften inom industrin, till proletariatet, är det först och främst fackföreningarna som utgör denna mobiliseringsapparat. Fackföreningarna måste dock i denna övergångsepok ta sig sådana befogenheter visavi sina medlemmar, som bara den militära organisationen tidigare hade. Jag frågar mig vidare, vem det är som i relationerna till de bönder vi tänker mobilisera kommer att bli den aktiva bäraren av denna mobilisering?

Uppenbarligen de mest progressiva arbetarna. Endast dessa arbetare, som bygger hushållningen med hjälp av sina fackföreningar, är i stånd att militarisera och disciplinera de bonde-massor som dras in i arbetet på basis av allmän arbetsplikt. Denna militarisering är emellertid meningslös utan en inre militarisering av fackföreningarna själva, utan att det upprättas en sådan regim inom fackföreningarna, så att varje arbetare – som i sitt inre är väl medveten om den ekonomiska ruinens verkliga omfattning – kommer att känna sig som en arbetets soldat, vilken inte kan göra vad han själv vill och önskar, utan måste stanna kvar på sin post till slutet, för att inte sovjeternas land ska gå under.

Om det ges order om att arbeta 10 timmar istället för 8, så kommer han att göra det, för i och med detta räddar han sin klass för framtiden. Han förflyttar sig från fabrik till fabrik, därför att den socialistiska ekonomins intressen kräver det av honom. Verkställer han inte den order han fått, ja, då är han en desertör som förtjänar bestraffning. Och vem är det som ska göra honom

medveten om allt detta? Naturligtvis fackföreningen. Den skapar en ny regim för strikt verkställighet. Det är detta som är arbetarklassens militarisering.

Detta har vissa kamrater till dags dato inte begripit och därför oskuldsfullt tvingas förklara: ”Vi vore jätteglada om vi kunde acceptera militariseringen, men vi fattar inte vad den betyder”. Det innebär bara att de hamnat långt bak på efterkälken och inte förstår de organisatoriska och ekonomiska uppgifter som vi f.n. står inför. En av våra mest framträdande fackföreningsledare, kamrat Kutuzov, skriver så här i *Ekonomitjeskaja Zjizn* – en tidning som kamrat Rykov har ett visst förhållande till: ”Om kamrat Trotskij med militarisering menar att vi ska utrota arbetarkollegierna och att fabriker ska underställas militära specialister, då är detta – skriver han – en för tidigt väckt fråga”. Varken mer eller mindre.

En sådan uppfattning om militariseringen är naturligtvis monstruös och visar bara att vissa kamrater – vare sig de ena dagen erkänner de metoder vi använde för att bygga upp Röda armén, eller nästa dag förnekar dem – inte har förstått vad militariseringen av vår armé innebar och därför naivt föreställer sig att det var militära specialister som militariserade vår armé. Dvs, att vi skulle ha bjudit in ett tjugotal generaler och överstar som av en lös och rå massa – från början bestående av partisaner och därefter av mobiliserade bonnläppar – skulle ha skapat en verklig armé, en disciplinerad, stridsduglig, dvs ”militariserad” armé.

Det var inte alls så det gick till. Det var avancerade arbetare, som f.ö. kom ur fackföreningarnas led, de bästa och mest självupppoffrande medlemmarna av kommunisternas parti, som – när de kom ut till fronten och ställdes inför bestämda uppgifter – genomsyrades av medvetenhet om sitt enorma ansvar för revolutionens framtid och som drog alla praktiska slutsatser därav. Naturligtvis använde vi oss av specialister i stor omfattning och med stor framgång; men det var kommunistiska arbetare som införde denna anda av revolutionär militarisering, dvs strikt ansvarsfördelning och villkorslös verkställighet. Nu är det vår uppgift att överföra denna erfarenhet till arbetsfronten. Och denna regim av beslutsam, noggrann och järnhård verkställighet, är inte mindre viktig och trängande nu, än den var i Röda armén. Faran är minst lika stor och uppgifterna ojämförligt mycket större.

II. Den enhetliga ekonomiska planen

Allt detta – såväl arbetsplikten som arbetets militarisering – kan ha sin mening först i den händelse vi har en väl fungerande apparat för att göra bruk av arbetskraften på basis av en enhetlig ekonomisk plan som omfattar hela landet och alla grenar av produktionen. I det förslag till teser, som ni just fått i er hand, finner ni på andra plats en punkt om den enhetliga ekonomiska planen. Den punkten fanns inte i ursprungsförslaget, vilket utan tvekan var ett allvarligt redaktionellt förbiseende. Det var kamrat Gusev³ som med sin intressanta broschyr fäste Centralkommitténs uppmärksamhet på detta faktum.

Så vitt jag vet har ingen före kamrat Gusev formulerat innebörden i denna fråga så exakt. Här finns naturligtvis inga nya upptäckter, utan bara uttryck för den inriktning som vi i allmänhet och helhet hållit fast vid i vårt ekonomiska arbete, ja, här pekats bara på den väg vi följer. Framförallt måste vi göra det möjligt för arbetarklassen som sådan att leva i detta land, om än bara under fattiga förhållanden, vi måste bevara och rädda våra industricentra, våra städer. Därest vi inte vill att våra städer ska lösas upp i landsbygd, vår industri i lantbruk, inte vill förvandla hela landet till bondeland – då måste vi upprätthålla transportsektorn på åtminstone en miniminivå och på så sätt trygga städernas försörjning med livsmedel, bränsle och råvaror åt industrin, liksom foder åt boskapen. Utan detta kommer vi inte att kunna ta ett endaste steg framåt.

Med andra ord består planens första del av arbete för att förbättra läget inom transportsektorn. Vi måste åtminstone förhindra transportsektorns fortsatta fall och skaffa fram nödvändiga förråd av livsmedel, råvaror och bränsle.

Hela den första och närmaste perioden kommer att vara fylld av arbete med att koncentrera arbetskraftens ansträngningar på att lösa denna uppgift, som är själva förutsättningen för allt det andra. Som alla vet är det våra arbetsarméer som anförtrotts den uppgiften. Det är f.n. svårt att säga om den första perioden och de därpå följande kommer att mätas i månader eller år: Det beror på så många olika faktorer – alltifrån världsläget och till vårt partis sammanhållning och uthållighet. Den andra perioden handlar om maskintillverkning för transportsektorn och för att vi ska kunna skaffa fram råvaror och livsmedel. I centrum för all denna verksamhet står våra ånglok. Den tredje perioden gäller maskintillverkning för att kunna producera masskonsumtionsvaror. Den fjärde perioden, slutligen, utgår från våra landvinningar under de tre föregående perioderna och handlar om produktion av masskonsumtionsvaror.

Detta allmänna direktiv har stor betydelse för såväl våra ekonomiska organs praktiska arbete som för vårt propagandaarbete bland arbetarmassorna vad beträffar våra ekonomiska uppgifter. Vi kommer inte att lyckas med någon som helst arbetsmobilisering om vi inte kan ta tillvara allt det som är levande, hederligt, medvetet och besjälat bland arbetar- och bonde-massorna.

Vi måste för massorna berätta hela sanningen om vårt läge och om våra visioner för framtiden. Vi måste öppet och klart tala om för dem, att vår ekonomiska plan inte ens med maximala ansträngningar förmår skapa ett land som flödar av mjölk och honung, ja, inte ens är avsedd att åstadkomma detta, ty den närmaste tiden kommer vi att inrikta allt vårt arbete på att försöka skapa förutsättningar för tillverkning av produktionsmedel. Och först efter att vi säkerställt åtminstone en minimal möjlighet att återuppbygga produktionsmedlen – så kan vi övergå till att framställa konsumtionsvaror. För det arbetande folket direkt påtagliga frukter av detta arbete, i form av varor för personlig konsumtion, kommer vi att få se först i det fjärde och sista stadiet, då det också blir lättare att leva för alla. Massorna, som under avsevärd tid kommer att få bära hela tyngden av arbete och försakelser, måste i hela sin omfattning förstå den oundvikliga inre logiken i den ekonomiska planen, för att bli i stånd att bära denna plan på sina axlar. I annat fall kommer deras tålmod att brista tio gånger om.

Naturligtvis skulle vi vara närsynta skeptiker och småborgerliga girigbukar om vi föreställde oss, att ekonomins pånyttfödelse sker som en successiv övergång från det nuvarande och fullständiga ekonomiska förfallet till de förhållanden som föregick raset, dvs att vi skulle följa samma trappsteg upp som vi gick ner, och att vi efter en viss och ganska avsevärd tid, förstås, kommer att lyckas lyfta vår socialistiska ekonomi till nivån strax innan det imperialistiska kriget. En sådan föreställning vore inte bara tröstlös, utan dessutom helt felaktig. Det ekonomiska sönderfallet, som på sin väg förintat och slagit sönder otaliga värden, har också förintat mycket slentrian och unkenhet och därmed rensat vägen för ett nytt samhällsbygge i enlighet med världsekonomins senaste tekniska landvinningar.

Om det kapitalistiska samhället i Ryssland inte utvecklades steg för steg, utan hoppade över en rad trappsteg och om det på de urgamla stäpperna i landets södra delar var möjligt att skapa amerikanska fabriker, då är en sådan forcerad utvecklingsväg desto mer tillgänglig för ett socialistiskt samhälle. När vi väl har kommit över fattigdomen och samlat på oss åtminstone mindre reserver, då får vi också möjligheter att hoppa över en rad mellanliggande trappsteg. Sålunda är vi utan tvivel i stånd att elektrifiera alla grundläggande industri-branscher och tillgodose den privata elkonsumention utan att återigen behöva arbeta ”i hundra år i vårt anletes svett”. Vårt program för elektrifieringen⁴ sönderfaller i en rad logiska stadier i enlighet med de grundläggande etapperna för vår ekonomiska plan. Vi har med andra ord mycket goda framtidsutsikter, vars förverkligande naturligtvis kommer att vara beroende av vår energi och förmåga, dvs, beroende av en subjektiv faktor och de objektiva förhållanden som den tidigare utvecklingen lämnat efter sig i form av tekniska metoder och rutiner.

Men allra först måste vi ta oss upp ur det moras, i vilket vi sitter fast ända upp till halsen. Vi kan bedöma våra "framsteg" på det ekonomiska området bara genom att titta hur det ser ut innanför Kremles murar. Synd och skam! Vi kan polemiserat hur mycket vi vill om arbetarkollegier och enmansledningar, men så länge vårt ekonomiska lass inte går att rubba ur fläcken, krävs faktiskt att ingen låter sig luras av polemikens omfång och det orala uppsvinget – för några seriösa och otvivelaktiga förbättringar kan inte noteras på ett enda viktigt område. De bästa kommunisternas påtryckningar har resulterat i en liten, liten förbättring inom transportsektorn, men även den är bara ytlig och inte grundlig.

Den första och mest elementära uppgiften är därför att hålla fast vid den enhetliga ekonomiska planen och totalt koncentrera all energi på densamma. Vi får inte splittra vår uppmärksamhet, inte heller splittra eller slösa med våra krafter. Detta är den enda vägen till räddning.

III. "Tvångsarbetet" och dess produktivitet

Det blir desto viktigare att den närmaste tiden använda oss av rå och utbildad arbetskraft, ju mer förstörd och utsliten vår maskinella utrustning är. Det råder ett intimt samband mellan det förhållandet och frågan om de s.k. arbetsarméerna, dvs att använda militära förband som massarbetskraft.

Idén om arbetsarméer mötte i början hårt motstånd⁵ även inom våra egna led. I första hand pekade kritikerna på att arbetsproduktiviteten skulle komma att bli ytterst låg i dessa arbetsarméer, ty, förstår ni, "tvångsarbete" kännetecknas av låg produktivitet. Man förutspådde t.o.m. att den soldat som förvandlas från rödarmist till arbetssoldat, kommer att lämna sin post och återvända hem, då han menar sig ha fullgjort sin uppgift. Det var de två främsta invändningarna som riktades mot idén om arbetsarméer. Båda två visades sig vara alldeles falska. Men huvudsaken var inte, att de ena eller andra invändningarna mot dessa arbetsarméer kom på skam, utan att de dolde en omedveten misstro mot metoderna för den socialistiska ekonomins organisation i denna övergångsepok.

Om vi skulle anse att en borgerlig fördom, eller rättare sagt ett borgerligt axiom är rena rama sanningen – en sanning som under nya omständigheter åter förvandlas till en fördom – nämligen den att "tvångsarbete" inte är produktivt, ja, då måste det axiomat gälla inte bara arbetsarméerna, utan även arbetsplikten i sin helhet, dvs själva grunden för vårt ekonomiska bygge. Visst kan man prata i termer av en fri socialistisk ekonomi utan tvång och arbetsinsatser. Men i så fall hör denna fråga hemma i en fjärran framtid. Arbetstvånget kommer steg för steg att träda i bakgrunden och slutligen alldeles dö bort och i ett väl fungerande socialistiskt samhälle kommer arbetet inte att uppfattas som ett tvång, därför att detta arbete blir ett fysiskt och mentalt behov för varje människa.

Men på vägen till detta tillstånd finns många övergångar där inslag av tvång kommer att vara helt berättigade. Innan det statliga tvånget försvinner kommer det under en övergångsperiod att uppnå sin maximala styrka vad gäller frågan hur arbetet ska organiseras. Och om man säger att tvångsarbete är improduktivt, då fördömer man inte bara arbetsarméerna utan hela vår hushållning. Samhället är detsamma som en arbetsorganisation och om detta arbete är organiserat enligt den felaktiga principen om arbetstvång och detta tvång strider mot arbetsproduktiviteten – då betyder det bara att vi är dömda till ekonomisk undergång, vad vi än tar oss till och hur vi än skulle vrida och vända oss.

Men till all lycka är detta endast en fördom, kamrater. Påståendet att det fria arbetet, dvs det fria lönearbetet, är mer produktivt än tvångsarbete, är utan tvivel riktigt om det tillämpas på övergångsperioden från det feodala till det borgerliga samhället. Arbetarnas insatser i manufaktur och därefter på fabriker var utan tvivel produktivare än de livegnas eller hantverkslärlingarnas arbete i den medeltida verkstaden. Men denna växande produktivitet föll inte ner från himlen som den senaste av upptäckter eller som en naturlig frukt av det "fria" arbetet.

Det krävdes årtal av organisatoriska experiment och ansträngningar för att lära sig tillämpa nya arbetsmetoder och nya rutiner i syfte att kunna exploatera arbetskraften, innan amerikanismen och taylorismen såg dagens ljus. Först successivt lärde sig bourgeoisien hur man genom att experimentera med olika metoder kunde pressa ut mer arbete ur arbetarna än adeln hade lyckats pressa ur de livegna bönderna under livegenskapen.

Men arbetsproduktivitets utveckling på basis av ett fritt löneslaveri förberedde bara växlingen mellan det kapitalistiska och kommunistiska samhället. Om man vad gäller denna kolossala revolution tillämpar samma sanningar som en gång var riktiga med avseende på den borgerliga revolutionen – betyder det bara att man har kvar småborgerliga skygglappar och fördomar.

Det är inte sant att tvångsarbete under alla förhållanden och omständigheter är improduktivt. Hela frågan handlar om tvångets klassinnehåll: Vem är det som tvingar vem och varför? Rent psykologiskt går det att förklara med, att de arbetande inte bara har en yttre utan också en inre övertygelse som drar in dem i detta arbete, dvs, att de på det ena eller andra sättet är intresserade av arbetet.

På sätt och vis har varje samhällsordning tillämpat denna princip. Under feodalismen tillgrip man religionens opium, prästkråets lögn och bedrägerier, för att fördumma och skrämja bönderna. Bourgeoisien, som efterträdde feodalismen, hade sina metoder för att ljuga och bedra. Borgerligheten behövde dessa metoder, eftersom det borgerliga samhället precis som det feodala, är minoritetens herravälde som förtrycker och utsuger majoriteten och därför är tvungen att maskera sig med lögn och mystifieringar.

Grunden för den borgerliga utsugningen var naturligtvis penningens makt och penningens ideologi. Hit hör framförallt en bestämd lön för utfört arbete – ackordslön, beting, timlön osv, vissa premier, löften om karriär som kommer vissa lyckliga till del m.m. Allt detta är till för att höja arbetsproduktiviteten. Eller ta t.ex. fackföreningarna. De användes inte bara för att förbättra arbetsvillkoren utan utnyttjades också i stor utsträckning av bourgeoisien för att höja arbetsproduktiviteten, genom att bland arbetarna frammana en känsla av yrkesstolthet. Vad gällde den ideologiska bearbetningen och hjärntvätten av massorna utförde bourgeoisien ett kolossalt arbete genom sina specialister och i synnerhet genom prästerskapets förmedling.

Hur det gick till? Ja, det skedde på olika sätt. Ibland jagades de all världens väg, för sedan åter bli tillkallade. Så förhöll sig bourgeoisien också till religionen och till självaste Gud – denne arbetets äldste gendarm – som man mer än gärna tillgrip när man behövde disciplinera och hålla ordning på arbetarmassorna. Pressen, skolan, det politiska etablissemanget – var jämsides med kyrkan mäktiga lärosäten för att höja arbetsproduktiviteten. Såväl monarkin som republiken var vid skilda tidpunkter i historien nödvändiga verktyg för att kunna behålla kontrollen över de arbetande massorna och för att pumpa ur dem så mycket mervärde som möjligt.

Det är med andra ord inte alls på det viset, att den borgerliga samhällsordningen med en gång skulle ha uppnått hög arbetsproduktivitet eller fått den som ett naturligt tillskott av det ”fria” arbetet. Nej, arbetsproduktiviteten utgjorde en historisk uppgift och i första hand en medveten uppgift för de styrande utsugarna själva, för industrins och statens ledare, för administratörer och tekniker, som försökte lösa sin uppgift under loppet av tiotals år och genom att ta i bruk tiotals och hundratals medel, genom premier och repressalier, upplysning och bedrägeri och genom att mobilisera änglar, ärkeänglar, kåkfarare och bödlar.

Arbetsproduktiviteten är inte heller för rådsrepubliken någon naken formel, vars hemlighet man får gissa sig till, utan en storslagen praktisk uppgift som vi måste lösa genom att skaffa oss erfarenhet. Från vår sida – dvs, från dem som bygger det nya samhället – krävs också ett system som kombinerar påverkan på arbetets organisering med påverkan på de arbetande

massorna. Naturligtvis behöver vi inte hamna i samma sits som borgerligheten, dvs tvingas dölja det hela för massorna, än mindre tvingas lura massorna – vi organiserar nämligen detta arbete i det arbetande folkets intresse.

Men varken i ett socialistiskt eller kapitalistiskt samhälle kommer arbetsproduktiviteten av sig själv. Och vi står inför nödvändigheten att tillämpa det mest komplicerade system av medel och metoder – allt från agitatoriska, organisatoriska, sporrande och bestraffande – för att höja arbetsproduktiviteten inom de ”tvångsmässiga”, dvs, planmässiga och inte fria marknadsförhållanden, som är själva grunden för vår ekonomi.

När någon därför menar, att soldaters arbete såsom varande ett tvångsarbete, inte är produktivt så skjuter den personen över målet. Är det frågan om en liberal, då är det bara att jaga iväg personen i fråga; men är det en uppriktig socialist, som inte förstår meningen med den epok vi just genomlever, ska vi tala om för den människan: Du säger att tvångsarbete överhuvudtaget är improduktivt, men i själva verket vill du säga, att vi än så länge inte uppnått särskilt goda resultat när det gäller arbetets socialistiska organisering, att vi fortfarande är skolelever på detta område och att vi tvingas genomgå många erfarenheter och göra många fel.

Vi ska sluta pladdra om tvångsarbetets påstådda improduktivitet och istället lära oss att höja denna produktivitet med alla de medel som står till arbetarstatens förfogande. I första hand gäller det åtgärder av ideologisk art: Agitation och att mentalt engagera breda massor för ekonomiska intressen, så att varje arbetare, varje bonde och varje bondkvinna lär sig förstå det intima samband som råder mellan deras egen framtid och hela landets ekonomiska framtid under det nya system för sociala relationer som nu finns i vårt land.

Frågan om arbetets organisering, dvs frågan om kvalitet och egenskaper hos den apparat som arbetar med arbetskraftens inregistrering, mobilisering och användning, är vidare en sak av kolossal betydelse för framgången. Om vår apparat är oduglig – och än så länge är den ofullständig på många områden – kommer den mobiliserade bonden man sätter in i snöröjning längs järnvägen på ett ställe där man inte lyckats skaffa fram spadar, knappast att låta sig smittas av någon entusiasm för denna slags samhällseliga tvångsarbetsorganisation. För att bonden så lite som möjligt ska låta sig betungas av tvånget är det viktigt, att massmobiliseringar bara sker för absolut nödvändiga arbeten och att apparaten fungerar som den ska, dvs att antalet mobiliserade arbetare står i överensstämmelse med uppgiftens omfång, att det på den plats dit de skickas, finns mat, arbetsredskap och instruktörer med huvudet på skaft. Detta är elementära villkor, men om de inte beaktas är det meningslöst att ens tänka på någon arbetsproduktivitet.

Det måste, vidare, finnas ett rent personligt intresse hos varje enskild arbetare, varje enskild bonde för de direkta frukterna av att man använder hans arbetskraft. Jag talar om ett premiesystem⁶ vi behöver tillämpa i denna övergångsepok. Så länge det råder brist på de livsmedel som står till vårt förfogande, så länge vi inte förmår decentralisera distributionen av konsumtionsvaror, så att var och en kan få tag på allt han behöver överallt där han befinner sig (och dit når vi först som resultat av det fjärde stadiet i vår landsomfattande ekonomiska plan, dvs, om vi dessförinnan klarat av de tre föregående stadierna under år av hårt arbete) – så länge måste distributionen förbli centraliserad och vara strikt underordnad våra uppgifter i produktionen. Det betyder att vi ska använda våra magra reserver för att i första hand försörja dem som behövs i produktionen inom de branscher som idag är de allra viktigaste. Vi ska ge privilegier till de företag som idag är de mest livskraftiga och i första hand och bättre försörja de arbetare som bäst och ärligast fullgör sin arbetsplikt. Detta är det allra nödvändigaste delen i systemet om vi ska lyckas med uppgiften att höja arbetsproduktiviteten.

Bestraffningsåtgärder som vi tvingas använda visavi desorganisatörer, egoister och mot dem som uteblir från arbetet, ska – slutligen – demonstrera lägets allvar för dem som inte böjer sig för andra påverkansmetoder.

Endast en systematisk tillämpning av alla uppräknade åtgärder, deras fortsatta utveckling och fördjupning på grundval av en allmän medvetandehöjning under loppet av flera år och årtionden, förmår inte bara höja arbetsproduktiviteten på basis av en samordnad, planmässig och social tvångshushållning, utan kommer också att resultera i en sådan höjning av arbetsproduktiviteten som ingen annan samhällsordning någonsin lyckats med. Att förklara dessa inre drivkrafter för allmänheten måste bli en viktig beståndsdel i all vår agitation, liksom i det praktiska lösandet av våra ekonomiska uppgifter.

IV. Arbetsarméerna och arbetsplikten

Den andra invändningen vad gäller arbetsarméerna går ut på att soldaterna skulle komma att desertera så fort man försöker överföra dem till arbetsfronten. Den invändningen dikteras av skepticism, av brist på förtroende för massorna, av brist på förtroende för ett djärvt organisationsförslag. Men var det inte i grunden samma invändningar vi fick höra när vi drog igång den breda mobiliseringen för militära uppgifter? Även då försökte man skrämja oss med deserteringar, som efter det imperialistiska kriget inte längre kunde undvikas. Deserteringar förekom naturligtvis, men som all erfarenhet visar kunde inte deserteringarna rubba armén: Mental och organisatorisk kommunikation, kommunistisk frivillighet och tvång var de saker som tillsammans tagna säkerställde mobiliseringen, att vi kunde formera oss och verkställa våra uppgifter i strid. Armén segrade.

Vad gäller våra uppgifter i arbetet har vi utifrån denna erfarenhet förväntat oss samma resultat. Och vi har inte blivit besvikna. Rödarmisterna flydde inte alls när de fick övergå från krigstillstånd till arbete, som våra skeptiker profeterat. Tvärtom – tack vare en bra agitation har själva övergången ackompanjerats av ett stort moraliskt uppsving. Det är sant att en mindre del soldater försökt lämna armén, men det händer alltid när armén kastas in från en front till en annan, från underhåll till fronten eller får marschorder – då potentiella deserteringstankar förvandlas till aktiva handlingar. Men det är då Politiska avdelningen, pressen och organen för kamp mot deserteringar griper in i enlighet med sina befogenheter och nu är antalet deserteringar inte ett dugg större i Första arbetsarmén och övriga arbetsarméer än det är i våra stridande arméer.

Om sålunda alla mörka profetior visat sig i grunden ohållbara, så är det å andra sidan obestriddligen så, att arbetsproduktiviteten i våra arbetsarméer f.n. och än så länge är ganska låg. Emellertid är det också i hög grad betecknande att arbetsproduktiviteten i initialskedet var ännu mycket lägre än den är idag. När vi läste rapporterna från de första dagarna efter att Tredje armén hade satts in i arbete, kom vi fram till att det för framställning av en sazjen-kubik* ved krävdes 15 och ibland även 20-30 rödarmister. Den siffran är helt horribel om man tänker på att 3-4 man räknas som normalt på en sazjen-kubik.

Men en kontroll visade, att militärförbanden i början hade varit förlagda 5-8 verst från avverkningsplatserna, varför en stor del av arbetsdagen hade gått åt till förflyttning av förbanden. Det visade sig också att de flesta av dessa rödarmister kom från guvernement präglade av stäpplandskap och inte visste hur man fäller träd, sågar och klyver ved osv. Nödvändiga instruktörer fanns heller inte på plats.

De ekonomiska organen hade helt enkelt varit oförberedda på att använda militära förband. Det har rått brist på verktyg osv, osv. Dessa orsaker räcker fullt ut för att förklara den låga arbetsproduktiviteten. Men ta den senaste rapporten från Första arbetsarmén⁷: Här framgår att det nu krävs 5,5 arbetare för en sazjen-kubik. Vid rödarmisternas sida arbetar bönder som mobiliserats i enlighet med arbetsplikten. Det krävs 7 bönder för att framställa en sazjen-

* Sazjen är ett äldre ryskt mått – 2,134 m; en sazjen-kubik måste, om jag räknat rätt, betyda ca 10 kubikmeter. Ö. *amm.*

kubik ved, eller m.a.o. är rödarmisternas arbetsproduktivitet redan högre än böndernas. Kamrat Gusev gör samma iakttagelse i sin lilla bok⁸ om den allmänna arbetsplikten.

Det är helt naturligt, för här har vi inte att göra med specialiserade skogsarbetare, utan med militära förband, å ena sidan, samt arbetslag bestående av mobiliserade bönder, å den andra. Den militära organisationens större noggrannhet, högre disciplin, högre utvecklingsnivå och, slutligen, även de kommunistiska cellernas roll – allt detta kommer att få betydelse för arbetsresultaten.

Det allra viktigaste för oss – det är att arbetsproduktiviteten i de militära arbetslagen systematiskt går att höja genom tillämpning av vissa elementära metoder. Jag pratar inte om en vetenskaplig arbetsorganisation – dit är det mycket långt kvar – men det räcker med att ha en saklig, obyråkratisk hållning till frågan, för att det ska gå att uppnå mycket betydande resultat.

Med en arbetsarmé menar vi att armén används för produktiva sysslor – men det betyder inte att vi måste använda armén i dess helhet, armén sådan den är. Redan från första början gjorde vi klart för oss att det inte vore särskilt ändamålsenligt att använda hela arméapparaten, denna väldiga organism, för produktiva ändamål.

Före min resa till Ural, på uppdrag av CK och som ordförande för Första arbetsarmén, beslöts i Revolutionära militärrådet, att frågan om framtiden för den militära apparaten i Tredje armén, som ju förvandlats till Första arbetsarmén, skulle avgöras beroende på läget på den kaukasiska fronten.

Det var en tid av temporär förvirring – strax efter retirerade vi t.o.m. för kort tid från Rostov. Om läget skulle förvärras i Kaukasus hade vi planer på att så fort vårens flodtrafik öppnades på Volga – per järnväg var det en praktiskt taget omöjlig uppgift – sätta in Tredje armén i riktning mot Tsaritsyn-Astrachan. Som ett villkor för att armén skulle kunna användas sade vi därför, tid efter annan, att dess apparat och integritet måste bibehållas. Det sistnämnda var desto viktigare som Tredje armén berövats sina viktigaste militära enheter, vilka hade förflyttats till andra fronter. Inser man detta förstår man också varför Tredje armén i början bara kunde generera ett relativt litet antal arbetare.

Framför mig har jag denna armés schema. Om vi säger att hela ”personalen” utgör 100 %, så hade vi nästan 21 % sysselsatta i administrativt och ekonomiskt arbete; i dygnskommendering (vaktstyrka och liknande, som tjänstgjorde vid ett stort antal militära objekt och förråd) – ca 16 %; antal sjukanmälda – huvudsakligen i tyfus – omkring 13 %; frånvarande av olika anledningar upp till 25 procent. Med andra ord: den styrka som stod till förfogande för arbetsinsatser var alltså bara 23 % av den totala styrkan, dvs – maximum som denna armé kunde ställa upp med vid aktuell tidpunkt. I själva verket var det bara 14 % som i början sattes in i arbete, huvudsakligen från de två stora militärförband – skyttedivisionen och kavalleriet – som fortfarande stod till arméns disposition.

Så fort det blev möjligt, dvs omedelbart efter det avgörande slaget mot Denikin på den kaukasiska fronten, reformerade vi arméapparaten och överlämnade båda divisionerna till kommissariatet för Urals militärområde. Militärområdets territoriella utbredning ändrades något för att passa Urals ekonomiska behov. I fortsättningen kommer vi, så fort det blir möjligt, att handla på samma vis, dvs vi vill omorganisera arméapparaterna och plocka ut de människor vilka behövs som arbetsledare, alltså en s.a.s. assisterande apparat som står till läns- eller regionscentras förfogande. Man ska inte uppfatta arbetsarmén så, att vi är tvungna flytta över hela arméapparaten till arbetsfronten. Här finns en del missuppfattningar. Kamrat Gusev anklagar CK för att strunta i arbetsarméerna bara för att det i CKs resolution sägs, att man där det är möjligt borde ersätta arméapparaten med en billigare sådan för att leda de militära förbanden i deras arbete.

Vi har redan en rad verksamma arbetsarméer – Första arbetsarmén, arbetsarméerna i Petrograd, Ukraina, Kaukasien, Juzjno-Zavolzjsk och reservarmén. Den sistnämnda har som bekant lyckats höja transportkapaciteten på järnvägen Kazan-Jekaterinburg högst väsentligt. Och överallt där man lyckats göra någorlunda vettiga erfarenheter av militära förband i produktionen, visar resultaten att denna väg utan tvivel är helt riktig för arbetar- och bondestaten.

Vad gäller fördelningen av militär arbetskraft med utgångspunkt från våra ekonomiska uppgifter går det i allmänhet och helhet att göra det i samklang med vår generella ekonomiska plan, som jag talade om i början: 35 % av arbetsstyrkan används för transportändamål, cirka 30 % för livsmedelsanskaffning, cirka 20 % inom industrin, där det även i betydande grad handlar om transporter, cirka 10 % inom lantbruket och cirka 5 % för diverse andra göromål.

Stora mobiliseringar för rena arbetsändamål är fortfarande ett ganska outforskat område och för att kunna ta oss framåt krävs att vi noga sonderar terrängen. I varje fall måste vi se till att mobilisera ett minimalt antal bönder och där det bara är möjligt ersätta mobiliseringar – som kamrat Preobrazjenskij⁹ så riktigt påpekar i sin artikel i *Pravda* – med arbetskontrakt, arbetsbeställningar, dvs att vi ålägger häraden och byar att leverera en viss mängd ved, ordna med hästransporter osv. Efter det man fullgjort sådana uppdrag är dessa häraden och byar för en viss tid befriade från arbetsplikt.

Det här praktiseras redan i stor omfattning på många håll. Men den här metoden löser ändå inte frågan om hur arbetskraften ska mobiliseras. I Ural står t.ex. häradenas befolkningsantal inte alls i proportion till skogsarbetenas omfattning, utan snarare precis tvärtom. Under kapitalismen var man därför tvungen ”låna” bönder från avlägsna häraden och kommuner för att vid vissa årstider sätta in dem i skogsavverkning i närheten av järn- och stålverk.

Detta ”lånesystem” har nu ersatts av principen om arbetsplikt. Uppgiften att framställa träkol i Ural kan, liksom många andra uppgifter, bara lösas genom att den allmänna arbetsplikten organiseras på ett riktigt sätt. Vår Huvudkommitté för allmän arbetsplikt befinner sig på det området i samma situation som vi gjorde för två år sedan när det gällde uppbygget av Röda armén: Vi kan bara känna efter hur landet ligger till, göra en del erfarenheter och se efter hur våra försök faller ut.

Lokalt har man samlat på sig ganska betydande erfarenheter. Det är en mycket viktig uppgift att nu samla in och bearbeta dessa erfarenheter. Huvudkommittén för allmän arbetsplikt måste ta tillfället i akt och fråga ut alla delegater som har någonting att berätta om hur arbetsplikten genomförs i praktiken. Vi måste också knyta en del praktiker till vår Huvudkommitté för allmän arbetsplikt så att kommitténs arbete inte bara blir skrivbordsprodukter. Och med samma syfte måste en del av kommitténs ledamöter skickas ut i landet på studiebesök. Vi är klara över hur det här arbetet bör ledas. Endast en noggrann och detaljerad kontroll av hur arbetsplikten fungerar i praktiken, kan befria oss från risken att grova och svåra misstag skulle kunna bli tyngande hinder i detta arbete.

V. Från trusternas centralism till socialistisk centralism

Under mitt arbete i Ural har jag blivit mer och mer övertygad om, att frågan om långbänkar och byråkratism inom vår ekonomi inte alls kräver, att vi måste bekämpa enskilda byråkrater eller bekämpa vissa specialisters byråkratiska vanor, samt att den uppfattningen, som är en ganska spridd företeelse, i själva verket är mycket ytlig. Var och varannan människa är beredd att vifta med någon resolution som manar till kamp mot långbänkar och byråkratism.

Denna ”kamp” har därför rätt ofta själv förvandlats till långbänk och fått byråkratisk karaktär. I själva verket består eländet däri, att byråkratism och långbänkar finns inbyggda i själva strukturen för våra ekonomiska institutioner. Precis som frågan om arbetets organisering

befinner sig i en övergångsperiod, och använder metoder som ska avvänja arbetarna från den fria marknadens sedvänjor och rutiner och istället lära dem hur de ska använda sin arbetskraft för en planhushållning, har våra ekonomiska organ en konstruktion som ännu bär spår av övergångsperioden vad gäller frågan om att kunna organisera själva produktionen.

Vår industri är grupperad i 53 överstyrelser eller centra¹⁰ som hålls samman i 8-9 olika sektorsavdelningar. Dessa överstyrelser och centra har vuxit upp ur den borgerligt kapitalistiska industrins syndikat och truster¹¹. De har utvidgats, förändrats utseendemässigt och kompletterats, men själva grunden är de organisationsformer som fanns under kapitalismen i de mest avancerade industribranscherna. Under sovjetekonomins initialske hade dessa överstyrelser och centra i betydande grad karaktären av syndikat: De distribuerade produkter, men inte de som nu producerades utan mest sådana som fanns kvar tidigare.

Ju längre tiden går, desto mer börjar de likna eller försöker likna truster, som organiserar och normerar – eller försöker organisera – produktionen i riksomfattning. Dessa 53 överstyrelser, som reser sig sida vid sida och som redan nu inkluderar flertalet av våra viktigaste industribranscher, förenas i toppen till en trusternas trust, nämligen Högsta folkhushållningsrådet. Enligt sin organisationsmodell är överstyrelserna bara förenade från toppen och nedåt. Men i själva botten finns inga tvärförbindelser och inga kanaler som kunde utgöra en sammanhållande länk mellan trusterna eller mellan olika företag inom trusterna.

Denna princip för ekonomins organisation är en första och grovt tilltydlig skiss för en socialistisk ekonomi, alltså för en planhushållning¹². En sådan koncentration av styret till en enda och allomfattande ledningstopp förutsätter, att industrins centrala förvaltningsapparat är den ideala apparaten för bokföring och distribution – i fullständig överensstämmelse med den enhetliga ekonomiska planen. Med andra ord – detta förutsätter att kamrat Rykov och hans kollegor har tillgång till en idealisk tangentuppsättning, så att när de trycker på en viss tangent, de när som helst kan leverera adekvat kvantitet kol, ved och arbetskraft till den plats som är aktuell för att den ekonomiska planen ska kunna uppfyllas. Naturligtvis finns tyvärr ingen sådan idealisk, socialistisk tangentuppsättning i något enda ämbetsverk och än mindre givetvis i Högsta folkhushållningsrådet, som är en så komplicerad och tungrodd institution. Vad är det då som sker i denna stund?

Den kapitalistiska trusten lever på marknadens villkor: Trustens lokala företag erhåller en del av sina insatsvaror och produktionsmedel direkt från partihandelns huvudman medan man kan köpa en annan del på den lokala marknaden. De varor som trustens företag köper, liksom de varor som de säljer, är utsatta för vissa prisrörelser i enlighet med marknadsprisernas tendenser. Hos oss finns inte detta och kan heller inte finnas, eftersom vi upphäver marknaden med hjälp av planmässig produktion och planmässig fördelning. Detta är en enorm landvinning.

Att avskaffa den fria marknaden betyder detsamma som att avskaffa konkurrensen, spekuleringen och utsugningen. Men samtidigt är vi alltjämt fjärran ifrån att kunna genomföra den enhetliga ekonomiska planen som slutgiltigt skulle kunna upphäva de lagar vilka styr den spontana konkurrensen. Det är detta övergångstillstånd – där ekonomisk ruin och fattigdom råder – som är upphovet till alla de svårigheter Högsta folkhushållningsrådet brottas med.

Högsta folkhushållningsrådet utarbetar den ekonomiska planen. Denna plan är dikterad av en centralistisk syn på de ekonomiska uppgifterna. Men på det lokala planet kanske planen förverkligas till bara 10 procent. Det ser alltså ut som om vi fortfarande har att göra med en ganska platonisk centralism om nu planen förverkligas till bara en tiondel. Varför sker detta? Jo, därför att varje ekonomisk plan fortfarande bara är en ekvation med många obekanta. Detta är ingen kritik riktad mot Högsta folkhushållningsrådet, utan bara ett konstaterande av reellt existerande fakta som inte borde förekomma i denna övergångsepok.

I Ural har jag kunnat observera hur denna ekvation med många obekanta tar sig ut i praktiken. Det finns bränsle, det finns havre, det finns vete, arbetskraft, verkstäder och utrustning – men det är inte samordnat, inte samkört. De oproportionerligt dåliga resultaten beror på detta. Under min vistelse där tog man t.ex. upp följande exempel: I ett guvernement i uraltrakten äter folk havre, samtidigt som hästarna i grannguvernementet äter vete och guvernementets livsmedelskommitté inte äger rätt att föra över vete till grannguvernementet för att byta vetet mot havre, vilket – tycker man – inte alls borde vara till något förfång för Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor, eftersom summan av dessa båda produkter är densamma. Dessutom vore det väl bättre om människorna finge äta vete och hästarna havre, vilket så vitt mig är bekant mera överensstämmer med såväl de förstnämndas som de sistnämndas smak.

Denna nära nog anekdotiska historia uttrycker ganska klart och generellt våra ekonomiska svårigheter av organisatorisk karaktär, dvs svårigheter som inte har att göra med fattigdom och utarmning, utan är orsakade av brist på samordning och på ett utbrett kaos, ja, på att vår planhushållning är synnerligen omogen. Ständigt och jämt är det centrum som inte vet och lokalt som man inte törs.

Lokala ekonomiska organ gör ansökningar hos överstyrelserna om tillstånd i den ena eller andra frågan – om att få använda materiel, förflytta utrustning eller arbetskraft osv. Överstyrelserna som inte förmår orientera sig i detta virrvarr av förbindelser och relationer, försöker – för att rädda situationen – i regel hålla tyst och är rädd för att säga något som bara skulle skapa missförstånd.

Hur många gånger har jag inte fått höra klagomål från folk som säger att man upprepade gånger vänt sig till centrum, men inte fått något svar. Givetvis har vi ingen aning om telegrafens lyckats kabla ut denna ansökan till Moskva, ty även denna överstyrelse – post- och telegrafverket – är ytterst försvagad pga kriget och den ekonomiska ruinen. Och även om denna ansökan gått fram, så är det som sagt sällan överstyrelsen riktigt vet vad den ska svara.

Kamrater, det som hittills förevarit kan inte i längden fortsätta, särskilt inte i regioner som ligger fjärran från centrum. På den senaste Sovjetkongressen gjorde vi ett framsteg i det avseendet genom att ge lokala ekonomiska institutioner ökad självständighet. Dessa beslut måste nu omsättas i praktiken och ges ett innehåll med ekonomiska erfarenheter. Överstyrelserna och trusterna ska inte ställa sig i motsättning till lokala ekonomiska organ, utan istället låta sig inspireras av deras initiativförmåga och befrukta dem genom idéer och materiellt stöd. Det måste på lokal nivå upprättas lokala förbindelser mellan överstyrelsen och den lokala ekonomin, liksom mellan företag som är underställda olika överstyrelser, förbindelser som beaktar beslut från centrum och följer dess instruktioner.

På grund av sin vertikalitet är trusternas centralism tvungen tillgripa alla möjliga slags extraordinära hjälpmedel. Ett av de mest spridda sätten är att skicka ut sändebud med särskild fullmakt. Utan möjligheter att få en övergripande inblick i de ekonomiska planernas många obekanta, skickar överstyrelserna ut folk med särskild fullmakt över hela landet. Det här är en sovjetisk kategori till vilken jag haft en alldeles bestämd inställning redan tidigare, en uppfattning som efter vistelsen i Ural står glasklar för mig. Jag menar att denna institution bestående av sändebud med särskild fullmakt borde lämnas in på muséum, där man kunde visa upp den som exempel på vilka primitiva verktyg sovjetmakten initialt var tvungen tillgripa i sina försök att knäsa centralismen. (Applåder)

Absolut alla ämbetsverk skickar ut egna sändebud med särskild fullmakt, så fort som det öppnas ett nytt och utforskat territorium i form av Sibirien eller Ural. Nu när Belomorsk- och Murmanskregionerna är befriade områden skyndar varje ämbetsverk med självkänsla att skicka dit sina sändebud med särskild fullmakt. Så fort ett sådant sändebud kommer till, låt oss säga Archangelsk, blir han ganska snabbt avskuren från centrum, om inte annat så därför att telekommunikationerna är så dåliga. Hack i häl på honom skickar man därför ut ett andra

sändebud med särskild fullmakt, en sändebud som – när han anlant – ganska snart börjar sätta käppar i hjulen för den förstnämnde. Det blir förstås bråk, varvid inget av sändebuden med särskild fullmakt lyckas få kontakt med centrum, varför man från centralt håll finner det lämpligt att skicka ut ett sändebud med extraordinära befogenheter för att utreda vad som står på. (Applåder)

I Ural har det inträffat flera gånger, att ett sändebud med särskild fullmakt från Högsta folkhushållningsrådet plötsligt stött på ett annat ombud med särskild fullmakt från någon av Högsta folkhushållningsrådets viktigaste avdelningar – två sändebud som inte alls känner till varandras existens och som var och en vill handskas med situationen på sitt sätt. Men när sändebudet från Högsta folkhushållningsrådet vill träffa det sändebud med särskild fullmakt som skickats ut från Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor – utan vilket han ingenting kan göra, eftersom han utan livsmedelsleveranser i rätt tid inte förmår dra igång ett enda företag – så är det omöjligt att nå detta för honom så ytterst viktiga sändebud. Bristen på samordning vad gäller instruktionerna från olika centrala ämbetsverk är ofta skriande. Detta förhållande är helt otillåtligt.

Jag vet att de kamrater som sympatiserar med det jag säger i denna fråga, delar sig i två olika synsätt – de kamrater som tar ställning till överstyrelserna och deras ombud med särskild fullmakt från s.a.s. rent lokalpatriotisk synvinkel och menar att ”vi kan väl strunta i hela den där centralismen”; och andra kamrater som håller på en centralism av högre kvalitet och menar en centralism som ska ersätta den nuvarande rent fördärvliga ”glavkokratin”¹³ som är en särskild historisk form för den värsta sortens byråkratism. Den här övergångsformen får oss att stöna och svära över byråkratismen. Men så länge vi inte lyckas göra den ekonomiska styrapparaten smidigare, flexiblare och bättre anpassad till det som händer lokalt, kommer vi definitivt inte att ha någon framgång i kampen mot byråkratismen.

Jag har redan sagt, att de instruktioner angående relationerna mellan lokala orter och centrum, som utarbetats av Högsta folkhushållningsrådet på basis av resolutionerna från senaste Sovjetkongressen, ger oss en viss öppning. Vi betraktar dem som ett seriöst framsteg vid uppbygget av en landsomfattande planekonomi, dvs som en väg bort från ”glavkokratin” och trusternas centralism till en verkligt socialistisk centralism.

Ett annat sätt att anpassa den centrala apparaten till lokala förhållanden är att göra våra överstyrelser smidigare och därmed tygla vår ”glavkokrati”, vilket kan ske genom länsvisa ekonomiska organ, som idag måste bli allmänt accepterade och inrättas och som faktiskt redan håller på att skapas på en rad områden, även om de kallas något annat. Vi har redan bildat arbetsarméer. Enligt ursprungstanken är dessa en organisation för att kunna använda militärstyrkor lokalt efter begäran från ekonomiska organ. Praxis visar, att överallt där arbetsarméer bildats, så har det kring desamma omedelbart utkristalliserats ekonomiska länscentra.

I Jekaterinburg, för att ta ett exempel, lade vi inte ens märke till hur vi efter några dagars arbete faktiskt hade förvandlats till ett ekonomiskt länsorgan. Varje myndighetsrepresentant i arbetsarmén konstaterade samtidigt att detta hade fungerat alldeles utmärkt vad dem beträffade, men att det ju var nästan förbjudet, deras arbete hade burit mycket god frukt, men var nästan illegalt. Det här arbetet måste få legal status, dvs vi måste erkänna att det behövs länsvisa organ i avlägsna regioner som har en bestämd ekonomisk fysionomi. Inte genom att skapa en betungande urvalsorganisation och inte genom att återupprätta en gammal egoistisk länsindelning, utan på basis av en representation uppifrån och ner och från alla viktiga ekonomiska centra.

Med andra ord behöver inte Högsta folkhushållningsrådet hålla sig med ett eller flera tillfälliga sändebud i Ural, sändebud som jagar ett annat lika tillfälligt sändebud. Istället ska det i Ural finnas en permanent representation med fullmakter från Högsta folkhushållningsrådet,

dvs en representation som inga sändebud med särskild fullmakt kan kringgå och bara ställa till med kaos. Högsta folkhushållningsrådets representanter ska ha täta kontakter med representanter från Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor, Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer, Folkkommisariatet för jordbruksfrågor och här ska vi också finna Urals länskommitté för allmän arbetsplikt som i Uralregionen kan sättas in i arbetsmobiliseringen och förflytta arbetskraft från ett distrikt till ett annat.

Naturligtvis kan inte delen vara större än helheten och precis på samma sätt kan inte heller denna ekonomiska agentur ha större rättigheter än vad den fått i delegation från centrum; följaktligen måste denna regionala agenturs förhållande till enskilda orter regleras av de beslut som fattades på senaste Sovjetkongressen.

Med andra ord är arbetsarméernas råd centrums förlängda arm för att bättre kunna följa vad som sker på ort och ställe och för att i överensstämmelse därmed bättre kunna använda den arbetskraft och de medel som står till förfogande. Må vara att detta organ är temporärt, men inte desto mindre ett nödvändigt organ. Jag har kunnat notera, att svagare lokalorganisationer helst vill slippa bilda sådana länsvisa organ, medan de starkare, dvs de guvernement där det finns många arbetare, förstår att detta steg är nödvändigt och därför ger sitt bifall.

VI. Arbetarkollegierna och enmansledningen

Låt mig nu uppehålla mig vid frågan om den direkta ledningen av industrin, dess företag och företagssammanslutningar. Kamrat Lenin¹⁴ har berört denna fråga utifrån en övergripande historisk synvinkel och den har även berörts av kamrater som haft invändningar mot honom. Jag vill närma mig frågan om arbetarkollegiet och enmansledningen mindre från teoretisk än från praktisk synvinkel. Först vill jag bemöta en anklagelse som ofta riktas mot dem som försvarar enmansledningen. Vissa kamrater säger: ”Det är partiets nybakade militära specialister som från det militära området försöker överföra sin ännu omogna erfarenhet till det ekonomiska området. Måhända är denna erfarenhet bra på det militära området, men den duger ingenstans på det ekonomiska”.

Denna invändning är helt felaktig i alla avseenden. Det är fullkomligt felaktigt att vi från början skulle haft enmansledningar i armén – vi har fortfarande inte fullt ut övergått till någonting sådant. Det är också fel att vi skulle utgå från militära erfarenheter när vi försvarar nödvändigheten av att upprätta olika former av enmansledning inom den ekonomiska verksamheten och att dra in specialister i densamma. Jag tillåter mig att hänvisa till ett anförande jag höll på Moskvas stadskonferens just kring denna fråga för precis två år sedan, dvs vid en tidpunkt då det inte ens var frågan om någon militär uppbyggnad.

Så här sade jag i min rapport som godkändes av nämnda konferens: ”Nu, i en tid då Sovjetmakten är tryggad, måste kampen mot sabotage komma till uttryck däri, att vi förvandlar gårdagens sabotörer till tjänare, till verkställare, till tekniska ledare på de ställen där den nya regimen behöver dem. Om vi inte lyckas med detta, om vi inte lyckas engagera alla krafter vi behöver och ställa dem i sovjetmaktens tjänst, så kommer gårdagens kamp mot sabotage, denna militära och revolutionära kamp, att vara fördömd, fullständigt onödig och fruktlös”.

Vidare: ”I dessa döda maskiner, liksom i dessa tekniker, ingenjörer, läkare, lärare och gårdagens f.d. officerare – har vi investerat en viss del av vårt folkliga, nationella kapital, som vi nu måste utnyttja, använda oss av, om vi överhuvudtaget vill lösa de grundläggande uppgifter vi står inför”.

”Demokratiseringen består inte alls däri – och detta är ABC för varje marxist – att avskaffa betydelsen av kvalificerade krafter, betydelsen av de personer som besitter speciella kunskaper och överallt ersätta dem med valda kollegier”.

”Ett valt kollegium, som består av arbetarklassens bästa företrädare, men som inte behärskar nödvändiga tekniska kunskaper, kan inte ersätta en enda tekniker som kan sitt yrke och vet hur denna speciella sak ska göras. Den oerhörda kollegialitet som vi kan notera på alla områden, är en fullkomligt naturlig reaktion från en ung, revolutionär och nyligen underkuvad klass, vilken vill förkasta den enmansledning som kännetecknade gårdagens härskare, ägare och befäl och som istället överallt för fram valda representanter. Detta, säger jag, är en helt naturlig och i grunden helt sund revolutionär reaktion. Men detta är inte slutordet i den proletära klassens ekonomiska statsbygge”.

”Nästa steg består i en självpåtagen begränsning av det kollegiala initiativet, i att arbetarklassen ikläder sig en självpåtagen, sund och hjälpsam återhållsamhet, att arbetarklassen vet när arbetarnas valda representant kan säga sitt avgörande ord och när det är dags att släppa fram en tekniker, specialist, som har vissa kunskaper, på vilken man måste lägga ett större ansvar och som måste hållas under långvarig politisk uppsikt. Men specialisten behöver få fria händer, få möjlighet till fritt skapande, därför att ingen något så när kunnig och begåvad specialist kan utföra ett arbete på sitt område om han i sitt speciella arbete övervakas av ett kollegium bestående av människor som inte kan detta område. Vi behöver en politisk och kollegial kontroll överallt och på alla områden – men det krävs, att vi för de verkställande funktionerna utser specialister och tekniker som förordnas till ansvariga poster och på vilka ansvar kan läggas”.

”De som fruktar detta förhåller sig omedvetet med en stor portion inre skepsis till sovjetregimen. De som tror att själva grunden för sovjetregimen hotas om vi engagerar gårdagens sabotörer på speciella ledande tekniska poster, har å andra sidan inte förstått att sovjetregimen inte kommer att tillåta någon ingenjör, någon f.d. general att sätta käppar i hjulen – i politisk, revolutionär och militär mening är sovjetregimen oövervinnelig – men att den däremot kan stupa på sin egen oförmåga att klara av sina kreativa och organisatoriska uppgifter”. ”Sovjetregimen måste ta till vara allt livsdugligt, allt värdefullt i den gamla institutionerna och sätta in allt detta i det nya arbetet”.

”Om vi, kamrater, inte gör detta, kommer vi heller inte att klara av våra grundläggande uppgifter, därför att vi inte på kort tid och på egen hand kan skaffa fram nödvändiga specialister och samtidigt förkasta allt det som ackumulerats i det förgångna – ty det vore en omöjlighet”.

”I princip vore det samma sak som om vi sade, att de maskiner som tidigare var till för att exploatera arbetarna, nu kan kastas på sophögen. Det vore vansinne. För oss är det lika nödvändigt att engagera utbildade specialister som att bokföra alla produktions- och transportmedel och alla landets tillgångar. Vi måste, och det utan dröjsmål, bokföra alla tillgängliga tekniker och specialister och att införa en för dem gällande arbetsplikt, samtidigt som ett omfattande arbetsfält ställs till deras förfogande och de själva ställs under politisk kontroll”.

Allt detta sade jag på moskvakonferensen för två år sedan, den 28 mars 1918, och min rapport godkändes av representanterna för Moskvas arbetarklass och blev även publicerad på sin tid. De som därför påstår att allt detta bara är nya påhitt av gröna militärspecialister sprider ut renaste svammel. I själva verket har vi i denna fråga utgått och utgår från en rent marxistisk uppfattning om de revolutionära uppgifter och kreativa förpliktelser som är ålagda ett proletariat som tagit makten i sina händer. Vi måste förstå behovet av kontinuitet när det gäller kunskaper och rutiner som samlats i det förgångna, behovet av att engagera specialister, att använda dem i bred omfattning för att tekniken inte ska gå bakåt utan framåt. Detta har vi förstått och accepterat – inte bara från revolutionens allra första början, utan t.o.m. långt före oktober. Det är troligt att vi, därest inbördeskriget inte hade berövat våra ekonomiska organ allt starkt, initiativrikt och självständigt, utan tvekan hade gått in för enmansledning inom ekonomisk förvaltning långt tidigare och med mindre konvulsioner än nu.

Kamrat Osinskij¹⁵ och vissa andra betraktar ekonomins ledningsapparat som en skola. Detta är naturligtvis i grunden ett felaktigt betraktelsesätt. Uppgiften för ledningsorganen är att leda. Den som vill och kan lära sig att leda må ju sätta sig på skolbänken, må ju gå på speciella instruktörskurser, må ju börja arbeta som assistenter, se sig omkring och samla erfarenheter; men den som blir förordnad till en post i fabriksledningen, den personen är inte på väg till en skola, utan till en ansvarsfull administrativ och ekonomisk post.

Men om man börjar betrakta denna fråga ur den begränsade och därför felaktiga synvinkeln att det handlar om en ”skola”, vill jag bara ha sagt att denna skola blir tio gånger bättre om den sker under enmansledning, för även om ni kanske inte helt vill ersätta en bra chef med tre omogna, så har ni ändå genom att inrätta ett arbetarkollegium bestående av tre omogna på en ansvarsfull ledningspost, berövat dem möjligheten att komma till klarhet om sina egna brister. Var och en av dem kommer att snegla på de andra och göra som de andra gör när beslut ska till att fattas och skylla på de andra om beslutet slår fel.

”Den frågan är inte principiell”, påstår fackligt aktiva kamrater som inte vill blanda samman frågan om arbetarkollegiet med frågan om proletariats självgörande. Att detta inte är en principfråga vill enmansledningens moståndare försöka leda i bevis genom att hänvisa till att arbetarkollegier inte behövs på verkstäder, i fabriksavdelningar eller gruvor. Ja, säger de indignerat, endast dårar skulle kunna ställa kravet att en verkstad behöver ha en tre- eller femmannaledning, det behövs bara *en* som är ansvarig för verkstaden och därmed basta. Varför det då? Om den kollegiala ledningen är en ”skola”, varför skulle vi då inte behöva denna skola även på lägre nivåer? Varför skulle vi inte inrätta ett kollegium även på en verkstad? Varför har inte våra kollegieälskare modet att ställa även detta krav? Jo, därför att ett sådant mod mest av allt skulle likna en absurditet. Men om nu detta inte är något heligt budord för en verkstad, varför är detta då ett heligt budord för en fabrik?

Vissa kamrater har sagt mig: ”Naturligtvis är detta ingen principfråga. Vi är helt beredda att gå med på enmansledning. Men det är många som får svår huvudvärk av denna enmansledning, särskilt när det är den militära förvaltningen som vill att vi ska tillämpa den”. Med vetskap om hur ofta militärförvaltningen syndar i sina relationer till de ekonomiska organen frågade jag mina samtalspartner vad det var för händelser de tänkte på. Då svarade de med att hänvisa till sändebud med särskild fullmakt som skickats ut från arméns underhållstrupper. Ja, dessa är ett av arméns distributionsorgan, man skulle kunna kalla det för ett militärt organ. Men jag vill erinra om att militärförvaltningen, med vårt medgivande, har fråntagits hela den tidigare underhållsorganisationen och att den har koncentrerats i händerna på kamrat Rykov. Som dock alla vet är kamrat Rykov en person som hängivet stödjer, försvarar, proklamerar och vill behålla arbetarkollegierna.

Läs vad kamrat Rykov säger i sina artiklar och tal – det är nästan som ett ode till arbetarkollegierna som idé. Och vilket förakt utstrålar han inte när han nämner oss som tycker att vi borde titta lite närmare på idén om enmansledningar inom ekonomins område. Men, kamrater, jag råder er att i det här fallet inte döma kamrat Rykov efter vad han säger, utan efter vad han gör (skratt och applåder).

Kom ihåg, kamrater, att kamrat Rykov på den tiden, när han med min medverkan utsågs till diktator över det militära underhållet – alltså vid en tid då vi hotades av fullständig undergång, då vi räknade varje patron och led de svåraste förluster pga patronbrist – då klarade kamrat Rykov, som ni vet, av sin uppgift med glans... men hans första villkor för uppdraget var att det skulle införas...*enmansledning* (skratt, applåder). Hela Folkhushållningsrådets apparat, kamrater, ställdes under hans personliga enmansledning, ja, då var det inte ens tal om något kollegium och den militära underhållsapparaten fungerade som en diktator. Han skickade ut sina sändebud med särskild fullmakt och de militära anskaffningsenheterna¹⁶ och guvernementens folkhushållningsråd underställdes dessa sändebud. Lokala arbetarkollegier

skakade av indignation pga den militära underhållsapparatusens enmansledning, men det var utan tvivel nödvändigt att ha det så.

Kamrat Rykovs sändebud med särskild fullmakt i Ural skickade ut sina egna sändebud med särskild fullmakt till verkstäder och fabriker och dessa de särskilda sändebudens sändebud, vilka på respektive verkstad och fabrik var underställda kamrat Rykov som hade extraordinära fullmakter, ersatte de slappa kollegierna med enmansledning, medan kamrat Rykov tack vare denna gedigna ledningsfunktion fick tid över för att skriva artiklar till stöd för arbetarkollegierna. (Applåder).

Kamrat Lenin¹⁷ har redan ägnat sig åt en aspekt av frågan om arbetarkollegierna så som den togs upp i resolutionerna på Moskvas guvernementskonferens. Tillåt mig att ägna mig åt en annan aspekt. I resolutionen sägs, att arbetarkollegierna är en skola för att lära av varandra. Det kan man hålla med om. Men vidare kan man läsa följande: "Principen för att bygga ledningsorgan kommer inom kort att bli mindre arbetarkollegier". Varför ska de reduceras? Om de nu är en skola för att lära av varandra – varför ska de då krympa?

Men inte nog därmed, längre fram kan vi läsa: "Om ordföranden och kollegiet har olika meningar skall ordföranden driva sitt beslut till verkställighet, medan kollegiet kan överklaga beslutet till högre instans utan att hindra beslutets verkställighet". Men vad är detta för ett kollegium? Varenda medborgare har rätt att överklaga ett beslut "utan att hindra beslutets verkställighet". Det förefaller m.a.o. som om arbetarkollegiet "i princip" är ett ord som betyder mer än enbart en organisation, dvs någon slags läroanstalt eller liknande, men på det följer en liten, liten anmärkning om att denna utbildning måste skäras ner, att ordföranden ska tilldelas alla befogenheter medan kollegiet bara har rätten till överklagning, alltså varken ge eller ta, kamrat Rykov. Det tycks som om vi vore intresserade av att utarbeta, framlägga och proklamera en sak, men i själva verket smussla in något helt annat. Nej, kamrater, vi har inte något intresse av en politik som denna.

Det är inte sant att arbetarklassen skulle motsätta sig införandet av enmansledning. Aldrig. På den punkten var det en kamrat som träffsäkert anmärkte följande: "I Moskva har jag kunnat observera missnöje och t.o.m. arbetarstrejker av olika anledningar, särskilt vid järnvägen, men det har aldrig hänt att arbetarna skulle velat protestera mot att järnvägen styrs av en enda person och istället för av ett kollegium. Det har aldrig hänt att arbetarna skulle ha sagt: 'Avlägsna den där chefen eller kommissarien – även om vi tycker han är en klok karl. Men eftersom kamrat Rykov hävdar, att vi behöver ett arbetarkollegium kräver vi att ni ska avsätta vår kommissarie'. Det har aldrig hänt. Om arbetarna är missnöjda talar de klarspråk och säger rakt på sak: 'Avskeda den där chefen, för han är antingen en latmask eller en idiot'. Men det omdömet kan i så fall gälla även ett kollegium".

Arbetarna förstår utmärkt väl, att deras självorganisering inget har att göra med om man har en eller tre personer i fabriksledningen. Utan tvivel har arbetarna en stark vilja att öka sin förmåga att leda ett företag, dvs intresserade av att studera; men detta kan uppnås genom att fabriksledningen periodvis rapporterar om verksamheten inför hela fabriken, att man på ett sådant stormöte diskuterar den ekonomiska planen, samt att alla arbetare som är allvarligt intresserade av industrins organisation tas om hand, får genomgå adekvata kurser som har att göra med det praktiska arbetet på fabriken och sedan befordras – först till lägre poster och därefter till allt mer ansvarsfulla befattningar... På det sättet drar vi till oss hundratals och snart också tusentals blivande företagsledare. Frågan om tremanna- eller femmannaledningar intresserar inte arbetarmassorna, utan bara den mest efterblivna, svagaste och den för självständigt arbete odugligaste delen av arbetarbyråkratin. (Applåder).

En progressiv, medveten och beslutsam administratör som kommer ur arbetarnas led, har naturligtvis en strävan att ta fabriken hel och hållen i sina händer för att visa att han kan leda den. Men om administratören är rätt osäker, står ostadigt på benen och vacklar – då vill han

gärna ty sig till en annan, för på det sättet kommer hans svagheter inte att märkas. I detta slags kollegium finns en mycket farlig aspekt, nämligen att man förkväver det personliga ansvarstagandet. Om han är förmögen att leda, men fortfarande svag, ja, då behöver han kanske en mentor under vars ledning han kan lära sig, och då kan vi redan i morgon utse honom till chef över en mindre fabrik. På det sättet kan han göra framsteg. Men i ett slumpartat arbetarkollegium, där styrkan och svagheten hos varje medlem är rätt diffus, där kommer ansvarskänslan oundvikligen att slockna.

Vår resolution talar om att vi systematiskt ska närma oss enmansledningen och naturligtvis inte med ett enda penndrag. Under resans gång är olika varianter och kombinationer möjliga. Där en arbetare klarar sig på egen hand, där sätter vi in honom som ledare för en fabrik med en specialist som assistent vid hans sida. Där specialisten är bra sätter vi in honom som chef och ger honom två-tre assistenter ur arbetarleden. Det är den enda seriösa inställningen till denna sak och endast på det viset kan vi organisera produktionen på ett bra sätt.

VII. Politiska huvudstyrelsen för vägar och kommunikationer (Glavpolitput)

Kamrater, ytterligare en principiell fråga – den sista jag vill beröra – som framkallar olika tolkningar och motsättningar och som måste lösas klart och otvetydigt på denna kongress, därest ni vill att vi ska kunna ta ett stort steg framåt för att lösa en ekonomisk uppgift av första rang, nämligen transportsektorns problem.

Jag pratar här om Politiska huvudstyrelsen för vägar och kommunikationer, dvs Glavpolitput. Vissa kamrater, som tagit upp denna fråga i förbifarten, har påpekat att de godtar nästan allt i CKs teser och politik, men att de inte kan och inte vill acceptera Glavpolitput. De menar att Glavpolitput är ett slag mot fackföreningsrörelsen, medan andra hävdar att Glavpolitput kommer att leda till en upplösning av partiorganisationerna. Ni vet att guvernementskonferensen i Charkov har framlagt ett resolutionsförslag där det heter, att Glavpolitput är ett bestridande av varje som helst kommunistisk disciplin, varje som helst partidisciplin.

Kamrater, detta är en mycket het fråga och en fråga av största praktisk betydelse. Frågan måste kunna ställas på rätt sätt för att den ska få en riktig lösning, som blir helt avgörande, ifall vi ska kunna ta ett steg framåt inom transportsektorn eller ej. Det är naturligtvis och för alla helt uppenbart så, att det inte ens kan bli tal om att ersätta fackföreningarna och än mindre partiorganisationerna med de politiska avdelningar som inrättats av CK. Den CK som väljs av partikongressen menar naturligtvis inte att dess historiska uppgift är avklarad i och med att den valts eller genom att den inom sig skapat politiska avdelningar, med vars hjälp hela landet kommer att styras i ekonomiskt och i alla andra avseenden.

Givetvis vore detta en absurd idé. Men frågan står ju inte alls på det sättet. Fackföreningarna är inte likadana, inte homogena och de uppgifter vi står inför åtskiljs vad gäller frågan hur akuta och aktuella de är. Om vi sade, att alla fackföreningar måste ersättas med politiska avdelningar, skulle det i praktiken betyda att vi strök ett streck över arbetarklassens massorganisationer. Naturligtvis kan det inte ens bli tal om någonting sådant.

Men å andra sidan har CK naturligtvis, med stöd av de mest progressiva skikten inom arbetarklassen, under vissa villkor både rätt och skyldighet att ta till extraordinära organisatoriska åtgärder i sitt förhållande till arbetarklassens mer efterblivna element, när man åt dem överlåtit ett sådant instrument som transportsektorn. Glavpolitput är just det kommunistiska proletariats organ för att beslutsamt och snabbt kunna påverka de efterblivna elementen bland de järnvägsanställda. Vi tvingas göra utomordentliga organisatoriska ansträngningar för att lyfta den nämnda branschen inom vår ekonomi. Glavpolitput är just den apparat vi behöver för att kunna göra dessa ansträngningar.

På den punkten säger kamrat Syrtsov¹⁸, som i allmänhet försvarar den politik partiets CK anammat: ”Jag accepterar politiska avdelningar vad gäller armén, eftersom armén förflyttar sig från plats till plats och inte kan betjänas av lokala kommittéer. Men – säger han – jag kan inte acceptera politiska avdelningar vad gäller järnvägen”. Kamrat Syrtsov anser att politiska avdelningar behövs i armén eftersom den är mobil, men vad gäller järnvägen är den inte rörlig (skratt), så därför behöver den inga politiska avdelningar. Men jag menar precis tvärtom: Just pga den omständigheten, att våra järnvägar utmärker sig genom svårigheten att sätta fart på dem, måste vi skapa ett extraordinärt organ i form av Glavpolitput.

Om de Järnvägsanställdas fackförbund var på samma nivå som Metallarbetarnas fackförbund – en fackförening som är långt ifrån idealisk men ändå den mest avancerade vi har – om verkligt kommunistiska element hade avgörande betydelse i detta fackförbund, ja, då skulle vi inte behöva Glavpolitput. Men ni vet ju att det inte är på det viset. Arbetarmassorna vid järnvägen – inte bara bland arbetsledarna utan också längre ner – innehåller ett stort antal element som blivit kvar från tiden för Ruchloviaden¹⁹. Järnvägsanställdas fackförbund är ett av de allra svagaste och mest efterblivna. Det är en uppgift för partiet att stärka detta fackförbund och det kommer att ske, men inte i brådskan.

Finns det någon här som menar, att vi kan göra transportsektorns återuppbyggnad beroende av det tempo i vilket Järnvägsanställdas fackförbund förbättras? Den som menar det, har inte förstått hur illa vi ligger till. Järnvägsanställdas fackförbund måste omskolas, disciplineras och konsolideras. Det måste få ett tillskott av nödvändig kader, det måste befrias från allt skräp och de värsta sabotörerna måste bestraffas. För det krävs ett omfattande agitatoriskt och organisatoriskt arbete och det kommer att ta ett eller två år innan vi kommer att kunna se några seriösa framgångar. Samtidigt är de närmaste veckorna helt avgörande för vår transportsektors framtid. Det krävs extraordinära åtgärder som måste sättas in mycket snabbare än vad de järnvägsanställdas fackförbund hinner tillfriskna.

Vem kan då ta nödvändiga mått och steg? Jo, den organiserade arbetarklassens mest medvetna element. Oundvikliga åtgärder, tvingande åtgärder, finns redan i grunden för hela arbetarklassens arsenal och genomförs av de mest medvetna elementen med avseende på själviska och demoraliserade delar av folket. Sådant är ex.vis förhållandet mellan Glavpolitput och de järnvägsanställda.

Hur står då frågan vad gäller partiorganisationerna? Utan tvivel misstar sig de kamrater som tror, att lokala partiorganisationer, guvernements- och kommunorganisationer – samtidigt som vi genomför en extraordinär mobilisering av kader för att sätta in i transportsektorn och lösgör dem från deras tidigare poster – den närmaste tiden ska kunna dela med sig av sin kader längs med järnvägslinjerna, schemalägga deras arbete och sätta in dem som grupp, för att sålunda skaffa partiet en hävstång i syfte att kunna påverka massan av järnvägsanställda. Vi behöver en stålhard hävstång längs varje järnvägslinje.

Lokalorganisationerna kan inte klara av den uppgiften just därför att de är lokala. Ni säger att en central organisation kan det. Alldeles riktigt. Men Politiska huvudstyrelsen är ju ingenting annat än ett CK-organ för att koncentrerat kunna sätta in våra mest energiska kadrer på transportsektorns område, för att dessa kadrer ska kunna fördelas på ett riktigt sätt och för att med deras hjälp lyfta hela den efterblivna massan till en högre nivå. Varken CK eller Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer kan avstå från ett sådant organ.

Det är f.n. vår enda seriöst menade hävstång som vi kan använda för att på kort tid lyfta hela arbetsorganisationen. De lokala organisationerna, som naturligtvis är intresserade av att kunna planera sitt politiska arbete, kan inte vara de som genomdriver användandet av de extraordinära metoder, som – och låt oss inte dölja det – mest av allt liknar övervåld mot de lokala partiorganisationerna. Det är emellertid ett övervåld som är oundvikligt och nödvändigt. Och våra bästa partiorganisationer, ex.vis de i Moskva och S:t Petersburg, avstår medvetet och

gärna från sina rättigheter – temporärt naturligtvis. Vem protesterar då mot Glavpolitput? Jo, Charkov. Kanhända guvernementskonferensen i Charkov med sina näst intill svepande formuleringar vill lära partiorganisationerna i S:t Petersburg och Moskva vad disciplin är? Nej, vi föredrar att lära oss av de avancerade kommunisterna i S:t Petersburg och Moskva och tänker nog vänta ytterligare ett tag med att lära oss av partiorganisationen i Charkov. (Applåder).

Allt för mycket hänger på att denna fråga finner en lösning. När transportsektorn kommer i ordning och det blir fart på våra järnvägar, kommer givetvis också det partipolitiska arbetet inom järnvägen att gå in i normala hjulspår. Glavpolitput kommer att ombildas, dess institutioner och organ att upplösas eller anslutas till fackföreningarna och Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer, eftersom de har att göra med den administrativa apparaten. Glavpolitput är ett tidsbegränsat organ, men ett organ av utomordentlig betydelse just nu.

Därest ni i ett eller annat avseende dömer ut detta organ, vore det bara till glädje för de sämsta elementen bland de järnvägsanställda, nämligen själviskhetens och demagogins element, som är rätt många inom järnvägen och som givetvis vill hålla fast vid den principfasta arbetarkollegialiteten, vid arbetarnas självorganisering osv – men som i själva verket utför ett systematiskt och själviskt sabotage och undergräver transportsektorn.

Ert beslut i denna fråga kommer att ha utomordentlig betydelse för Kommissariatet för vägar och kommunikationer liksom för hela transportsektorn. Jag upprepar att Glavpolitput är ett tidsbegränsat organ, medan de järnvägsanställdas fackförening har en oändligt mycket större historisk betydelse. Men just nu har vi behov av Glavpolitput som den nyckel med vilken vi öppnar alla dörrar.

Kamrater, tiden har stor betydelse i historien. T.o.m. proletariats diktatur är en temporär institution. Vi kommer att avskaffa den när vi uppnått en viss etapp i vårt socialistiska uppbygge. Glavpolitputs diktatur med avseende på kampen för att organisera arbetskraften inom transportsektorn, kommer vi kanhända att avskaffa om 2-3 månader, därest arbetet går bra, eller kanske först om ett halvår eller ett år om arbetet går långsammare än beräknat. Men än så länge har vi ingen rätt att avskaffa detta organ. Vi måste tvärtom stärka Glavpolitput, först och främst genom det stöd och den auktoritet partikongressen kan ge detta organ, så att ingen vågar höja rösten mot detsamma och ingen kan göra det i partiets namn. Vi förväntar oss att Glavpolitput får detta stöd.

Kamrater, all den sovjetkader som nu arbetar med aktuella ekonomiska uppgifter behöver det kommunistiska partiets auktoritet. Vi kan inte genomföra mobilisering av breda arbetarmassor eller allmän arbetsplikt utan att engagera de ideologiskt mest framskridna skikten inom det arbetande folket, utan att vi förmår appellera till klassamvetet och utan att väcka liv i arbetshedern och den socialistiska plikt känslan. Det är en skolningsuppgift som kräver stor kraftansträngning under relativt lång tid. Ju längre fram i tiden, desto mer kommer agitationen att förändras till sitt innehåll i överensstämmelse med de frågor som livet ställer oss inför. Vi får allt mer att syssla med ekonomiska, naturvetenskapliga och teknologiska frågor. Det krävs att varje arbetare, varje bondkvinna, känner till den fysiska värld som omger oss och de naturkrafter som inte alltid är vänligt inställda till oss. Vår utveckling består i att brottas med dessa krafter och att tämja dem.

Vi ska övervinna den ekonomiska ruinen inom pappersindustrin och den typografiska branschen och kommer att leverera trycksaker som är ojämförligt bättre än nu. Vi måste dra igång en väldig propaganda, såväl muntlig som skriftlig, för att rensa världsalltet från övernaturliga krafter, från Gud och alla änglar, med undantag för de änglar som oppositionen vill lansera i CK. De får bli kvar. De kommer ju från Ukraina, där t.o.m. vissa banditer kallar sig änglar. (Skratt).

Vi måste kunna visa upp en ekonomisk plan för de breda massorna, en plan som ligger till grund för parti- och sovjetapparatens massmobilisering. Jämsides med innehållet i vår propaganda och agitation är det av stor moralisk betydelse att vårt parti kan visa upp en enhetlig vilja. Om vi efter den här kongressen och med tanke på de väldiga uppgifter vi står inför, skulle uppträda vacklande och på ostadiga ben, skulle fortsätta munhuggningen på temat ”tvångsarbete” och att militära enheter sätts in i produktionen, så skulle det bara betyda att vårt ekonomiska system bryter samman. Ty även om småbrukare och efterblivna arbetare inte förstår allt som vi arbetar med, så känner de tveklöst att vi handlar utifrån ett enigt medvetande och en enig vilja. Olika former av statsmakt, olika krafter, olika partier har passerat revy inför dem på den historiska scenen. I dessa växlingar har de bara sett ett enda parti som vet exakt vad det vill, som säger det partiet absolut vet, som talar klarspråk och som använder sin järnhårda vilja för att förverkliga det som partiet vill. De resolutioner som vi nu kommer att anta måste genomsyras av partiets enhetliga vilja. Om ni, kamrater, kan visa upp detta eniga medvetande och denna eniga vilja inför det arbetande folket, då kommer ni att ha klarat av den allra största uppgiften i världshistorien.

Slutord

Kamrater, först av allt några ord om en anklagelse som framkastats av fackföreningsaktivisten, kamrat Kassior²⁰, som sade att han uttalar sitt stöd för militariseringen, men ändå anser att CK-tesernas viktigaste försyndelse består i, att de inte tar upp fackföreningarnas roll. Men detta är inte sant. Kamrat Kassior har slarvläst det resolutionsförslag som förelagts partikongressen. I förslaget finns nämligen hänvisningar till CKs teser vad gäller arbetsmobiliseringen och arbetets militarisering. I förslaget heter det: ”I det CK godtar teserna kräver vi...” osv. I den sjunde punkten i CKs teser heter det följande, efter uppräknningen av en rad åtgärder för att lyfta landets ekonomi:

”Verkställandet av dessa åtgärder, liksom överhuvudtaget arbetet med industrins utveckling, kan ge verksamma positiva resultat endast på villkor, att det sker en generell förstärkning av fackföreningarna genom att de får ett tillskott av nödvändiga kadrer bestående av ansvariga och erfarna funktionärer som är i stånd att ta initiativ till en järnhård arbetsdisciplin”. De teser som nu läggs fram för kongressen innebär bara en fortsatt konkretisering hur vi praktiskt ska tillämpa den ståndpunkt jag just har citerat.

Den tredje punkten – om mobiliseringen av kvalificerade arbetare – börjar med orden ”i det vi godtar CKs teser”, alltså de teser jag nyss citerade, ”beslutar kongressen, att partiorganisationerna med alla medel och åtgärder måste hjälpa fackföreningarna och arbetsförmedlingarna att inregistrera alla kvalificerade arbetare i syfte att engagera dem i produktivt arbete”. I den femte punkten – den om arbetstävlan – heter det: ”Tävlan mellan stålverk, regioner, fabriker, verkstäder och mellan enskilda arbetare är en sak som måste bli föremål för grannliga organisering och noggranna studier från fackföreningarnas och de ekonomiska organens sida”. Nionde punkten – om hur industrins ledning ska organiseras – handlar om att organiseringen av industrins ledningsfunktioner, dvs såväl kollegiala ledningar som enmansledningar, måste genomföras av Högsta folkhushållningsrådets organ i samförstånd med adekvata organ inom Fackliga centralrådet. Förordnandet av specialister till ledande poster sker på samma sätt.

I den tionde punkten – den om hur massorna ska engageras i industrins ledning och förvaltning – talas om vikten av att via fackföreningarna höja produktions-propagandan till adekvat nivå. Elfte punkten – om specialisterna – ställer som krav att specialisterna ska vara fackligt anslutna. Här antog vi utan ändring den fina formulering som finns i kamrat Tomskij's teser.

Den tolfte punkten – den om Glavpolitput – säger att det viktigaste hindret för att återuppbygga transportsektorn är de järnvägsanställdas svaga fackförening, att kongressen anser det vara en av partiets viktigaste uppgifter att bistå Järnvägsanställdas fackförbund, vars medverkan är en absolut förutsättning för att lyfta transportsektorn till den nivå som krävs. I slutet av denna punkt heter det att Glavpolitput kommer att försvinna så fort den löst de mest akuta uppgifterna och att Glavpolitput kommer att upplösas i de järnvägsanställdas fackförening. Punkt femton – om arbetsfrånvaron och kampen mot denna företeelse, denna verkligt sjuka sak som finns inom industriproletariatet – lägger hela ansvaret för kampen mot arbetsfrånvaron på fackföreningarna.

Som ni ser präglas varje konkret fråga av den sjunde tesen från CKs ursprungliga resolutionsförslag om hur viktigt det är, att en stor del av vårt arbete för att återuppbygga industrin, åläggs fackföreningarna och att det bara kan ske genom att de stärks, konsolideras, sammansvetsas och skaffar sig en inre disciplin.

Och när kamrat Kassior påstår att militarismen enligt min uppfattning skulle vara en utifrån kommande militarisering, har jag dragit den slutsatsen, att han inte bara läser slarvigt, utan också är dålig på att lyssna. Här har jag hållit ett anförande, som redan har publicerats i *Ekonomitjeskaja Zjizn*, i vilket jag sade, att fackföreningarna inte alls kommer att ersättas av militarisering, utan tvärtom blir de som kommer att genomföra densamma, vara dess expeditorer. Om det nu är så, att mobiliseringen av bönder kommer att skötas av den militära förvaltningen – helt enkelt därför att vi än så länge inte har någon annan apparat på landsbygden – så är det fackföreningarna som utgör denna apparat vad gäller arbetskraften i städerna. Ja, i det fallet krävs en militarisering av fackföreningarna som sådana. Fackföreningarna är tvingade att skaffa sig andra arbetsrutiner. Och det betyder ingenting annat än arbetarklassens militarisering.

Jag har redan sagt det rent ut, nämligen att arbetarklassens militarisering är det nya arbetssätt som fackföreningarna måste skaffa sig. Och det har jag sagt från denna talarstol. Om kamrat Kassior säger, att CK ändrat ståndpunkt, betyder det bara att han inte minns vad som sades här igår. Ifall han inte vill läsa det som läggs fram för kongressen, är det väl inte så konstigt om allt bara blir ett virrvarr i hans huvud och han också kommer att anklaga oss för att vi med hjälp av tvång tänker ändra på arbetarrörelsens karaktär, när det istället handlar om att militarisera arbetarklassens viktigaste produktionsorgan – fackföreningen. Jag antar, kamrater, att denna anklagelse om att CK skulle ha övergivit sin ståndpunkt, kan tillskrivas det faktum, att kamrat Kassior är en mycket god talare, men att han är dålig på att läsa innan till och ännu sämre på att lyssna. En nödvändig egenskap hos varje kader – såväl i partiet som i fackföreningen – är att han inte bara skickligt kan framlägga sina tankar, utan också att han uppmärksamt uppfattar andra människors tankar – i annat fall inträffar en väldig hjärnförmörkelse!

Kamrater, det är inte så mycket kamrat Kassiors förtjänst att jag uppehållit mig vid denna punkt, utan snarare det faktum att frågan om fackföreningarna – som kamrat Lenin kortfattat men mycket uttrycksfullt förklarat här – har en kolossal betydelse i ett bondeland. Det är endast via den fackliga apparaten som vi kan upprätta en verklig arbetarmakt. Och om det är så, att medlemmar av vårt parti, ansvarig facklig kader, så lätta om hjärtat och med så obefläckat samvete, vill anklaga CK för att i denna ytterst viktiga fråga ha ändrat ståndpunkt, att CK i ena stunden skulle vara för fackföreningar för att i nästa ögonblick vara mot dem och att CK tänker genomföra militariseringen utan fackföreningarnas medverkan – så innebär det bara att man levererar bränsle åt demagoger, manipulörer, ukrainska och andra, som verkligen ingenting högre kan önska sig. Därför bör man handskas mycket varsamt med anklagelser av denna art, anklagelser som gäller frågan om vår bedömning av fackföreningsrörelsen och meningen med de fackliga organisationerna, desto mer som

kongressen också ska behandla förslag till teser om fackföreningsrörelsen efter ett anförande av kamrat Bucharin.

Nu några ord om den ekonomiska planen. Till skillnad från kamrat Miljutin, tillsammans med vilken jag tagit fram denna punkt ur Gusevs broschyr och därefter under medverkan av Krzjizjanovskij transformerat och kompletterat densamma, särskilt i fråga om elektrifieringen – förkastar kamrat Rykov denna plan. Men han gör det med motstridiga argument, som är så typiska för honom: Ibland är planen fel, ibland är den riktig, ibland är den generell och avsedd för alla länder och därför inte alls passande för Ryssland. Jag menar att detta är fullkomligt fel och att kamrat Rykovs invändningar mot planen måste bero på missförstånd.

Det är fullkomligt klart – och jag pratade om det i mitt anförande – att om vi inte vill att hela landets utseende, med dess städer och landsortssamhällen, ska gå förlorat, så måste vi första hand hjälpa upp transportsektorn. Det är det första villkoret. I annat fall försvinner själva förutsättningen för arbetardiktaturen och förmodligen även för ekonomins fortsatta utveckling, ja, i annat fall kommer arbetarklassen att upplösas i bondesamhällets lantliga töcken. Med andra ord är alltså transportsektorn det första villkoret. Råvaror, bränsle, livsmedel – det är det vi behöver just nu, om också bara i de mest elementära och minimala mängder.

Kommer det att bli så här hos tyskarna också? Det kan vi tvista om, och den tvisten vore kanske mycket intressant. Men det är helt klart att transportfrågan inte kommer att vara lika akut hos dem som hos oss. Vi har ju ett svagt utvecklat järnvägsnät, vi har gigantiska avstånd, vi har långt mellan städerna. Järnvägen måste alltså vara det första etappmålet i vår ekonomiska utveckling. Den andra etappen är maskintillverkningen. Kamrat Rykov säger att 60 % av vår maskinpark står oanvänd. Men hur står det till med dessa maskiner?

Vi ska i första hand ägna uppmärksamhet åt de maskiner vi behöver för den första etappen. Dvs, för transportsektorn, maskiner för livsmedelsanskaffning, jordbruksmaskiner, maskiner för bränsleanskaffning. Vi avsätter i detta ögonblick medel för att tillverka maskiner som behövs inom torvbrytningen, trots att vi har 60 % oanvända maskiner. Vi måste avsätta, vill avsätta och kommer att avsätta medel för tillverkning av ånglok, trots att vi har 60 % oanvända maskiner avsedda för andra produktionsgrenar och som inte kan tas i bruk så länge vi inte löser problemet med transportsektorn!

I det fallet har kamrat Rykov en något skeptisk inställning. Han tycker inte det är någon större idé att tala om maskintillverkning. Vi har alltid varit svaga på det

området och kommer länge att förbli svaga, menar han. Denna skeptiska inställning är helt oförsvarlig. Vi kan inte hoppas på att den internationella situationen ska bli bättre. Vi gör allt vi kan från partiet och sovjetmakten för att komma ur svårigheterna, hitta en utväg, spränga blockaden, återupprätta varuutbytet – men vi har en kontrahent, världsbourgeoisien. Vi har inte hela avgörandet i våra egna händer. Det kan tänkas, ja, det är inte uteslutet, att blockaden nu tar ny fart efter kontrarevolutionens seger i Tyskland, att den döende imperialismen kommer att göra nya ansträngningar under några år. Jag är mera optimistisk vad gäller de internationella perspektiven, men i värsta fall kan vi inte utesluta den möjligheten.

Men om det blir så kommer vår transportsektor att kollapsa utan en nyproduktion av ånglok! Utan tvivel har ånglok en begränsad förslitningstid, de brukar bli förslitna efter ett visst antal verst. Vi kan försöka reparera vårt gamla lokbestånd, vi kan på konstlad väg hålla liv i den döende ångloksorganismen på hjul, men som kamrat Syrtsov så träffande uttryckt saken: Ångloken rör sig ändå inte! För att verkligen kunna återuppbygga transportsektorn krävs att vi kommer igång med ånglokstillverkning. Det är en uppgift som inte är mindre trängande än uppgiften att återuppbygga de järnvägsanställdas fackförening, i vilken det finns väldigt

mycket skräp och bråte från Ruchlovs tid. Detta är en obligatorisk uppgift. Vi måste bara lösa den uppgiften.

Jag vill rekommendera alla att läsa den broschyr om ånglokstillverkning som kamrat Sjatunovskij²¹ skrivit och som delats ut här på kongressen. Kamrat Sjatunovskij, som själv är arbetare och lokförare, kämpar enligt min mening framgångsrikt och träffande mot skepticismen vad gäller våra möjligheter att tillverka ånglok. Han påpekar att man endast i ett förtvivlat läge och tillfälligtvis kan tillåta hantverksmässighet och amatörism, då ångloksreparationerna sköts av enskilda verkstäder som inte är anpassade för denna uppgift.

Det är ett fruktansvärt slöseri, det som vi tvingas göra i en ytterst kritisk tid. Vår fortsatta väg måste bli mycket bredare – vi måste hitta en väg för masstillverkning av reservdelar, så att vi äntligen blir i stånd att på kort tid montera ihop ånglok av dessa detaljer och ersätta redan utslitna delar på gamla ånglok. För det krävs inga särskilt kvalificerade specialister, ty att laga gamla ånglok är långt mycket svårare, än att tillverka nya massproducerade ånglok, om bara detaljerna finns. Kan vi inte massproducera detaljerna själva så är det enklare att köpa in detaljerna utomlands, i utbyte mot guld och platina, än att försöka köpa hela ånglok på hjul. Detta måste bli vår viktigaste arbetsuppgift. Att ställa sig vid sidan med hänvisning till att 60 % av våra maskiner inte kommer till användning, betyder bara att med fraser ta avstånd från våra reella uppgifter.

När vi i kommissionen för allmän arbetsplikt reste frågan om en ekonomisk plan och krävde, att de ämbetsverk som arbetar med ekonomi skulle framställa sina krav på arbetskraft i reda siffror, svarade Högsta folkhushållningsrådet: ”Vi har krav som gäller överstyrelserna – hur mycket var och en av dem separat behöver och hur mycket vi behöver i enlighet med Högsta folkhushållningsrådets ekonomiska planer”. De sistnämnda har beaktats, men jag är rädd för att man just nu sammanställer en rent aritmetisk summa krav, som varje överstyrelse, varje central avdelning räknar samman utifrån sina behov. Så ser alltså deras plan ut. Samtidigt som frågorna inte alls ställs på det sättet utifrån den ekonomiska plan det talas om i CKs teser. Vi har aktuella, grundläggande, uppgifter som prioriteras över allt annat. Alla överstyrelser är inte jämbördiga i meningen rätten att formulera krav. Vi tvingas nu uppifrån ge dem bestämda uppgifter.

Vidare frågan om länsvisa sammanslutningar. Kamrat Rykov har helt riktigt fattat innebörden av CKs ståndpunkt och dess teser, när han mot CKs synpunkter ställer de åsikter som företräds av kamrat Preobrazjenskij, synpunkter som består av lokalpatriotisk nostalgi och sentimentala stämningar – men inte av några sakliga ekonomiska argument och funderingar. Vi har behov av ett ekonomiskt centrum, ett länsorgan, en byrå, bara i den mån detta genom sitt arbete kan avgöra om det kommer att äga rum en likvärdig ekonomisk utveckling i hela den givna regionen. Hur dessa regioner ska definieras är en uppgift för lokala och centrala ekonomer under medverkan av motsvarande specialister, vetenskapsmän, folk som känner till geografiska förhållanden, trakten osv. Deras uppgift är att fastställa regionernas utseende och att rita upp deras gränser.

Vilka ska då ingå i länsorganet? Med hänvisning till CKs teser anser jag, att det ska bestå av företrädare för centrala ämbetsverk. Här stegrar sig givetvis kamrat Saponov²² och säger med hjälp av kamrat Osinskij: ”Ni vill skicka oss era vasaller som bara sätter sig på de valda lokalorganen”. Det där ordet ”vasall” är i hög grad typiskt för vissa s.a.s. lokalpatriotiska oppositionella. Men jag är rädd för att vi kommer att ge även den nya CK rätten att utnämna, oavsett vad oppositionen säger. Om CK skulle skicka ut kamrat Saponov som kandidat till ordförandeposten i någon exekutivkommitté och han pga lyckliga omständigheter blir exekutivkommitténs ordförande, så vore det en sak som kräver goda meriter; men om centrum skickar ut honom för att leda några guvernement då blir han en plötsligt en ”vasall”, varför byrådet går i taket.

Säg mig, är det verkligen att förhålla sig seriöst till frågan om man ställer den på det sättet? Vad är detta för jämförelse – ”vasall” eller en kamrat med goda meriter? Vi som finns här i lokalen är allesammans gamla partiarbetare, som mycket väl vet hur mekanismen i parti- och sovjetarbetet fungerar; vi finns här synliga för alla, ni vet vilka vi är. Hur kan man då ställa frågan om kamrater som utnämns i motsättning till kamrater som väljs lokalt? Vidare: Om detta inte hade uttalats på kommunistiska partiets kongress utan på Sovjetkongressen, med vars spöke kamrat Osinskij visst försöker skrämma oss, och om det på den kongressen inte var kamrat Osinskij utan någon från en annan partigrupp som hade invändningar, så skulle jag säga: Käre vän, hos oss i Ural har vi en exekutivkommitté och så finns det ett centrum som skickar hit den ene efter den andre av sina sändebud med särskild fullmakt. Vad tror du – är det ett bra arrangemang?

Han skulle säkert svara: ”Nej, det är inte bra för det desorganiserar arbetet. Vad är dessa sändebud med särskild fullmakt för ena? Jo, meteorer som saknar både apparat och lokala kontakter”. Då skulle jag föreslå honom, denne lokalpatriotiske byrådsanhängare med lösa sympatier för mensjevikerna, en liten kompromiss. Jag skulle yrka på, att vi samlar ihop alla dessa sändebud med särskild fullmakt, samlar ihop alla representanter för Högsta folkhushållningsrådet, Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor, Folkkommisariatet för jordbruksfrågor, Folkförsvarsrådet (som i folkmun sägs ha ”hårda nypor”) och bildar ett enda organ med särskild fullmakt, ett organ som har förmågan att styra i alla väder. Sedan skulle jag fråga honom: Har du, byrådsmensjevik, någonting att vinna på detta? Om han då är en förnuftig mensjevik så tror jag han skulle svara: – Visst har jag något att vinna, för hellre *ett* enda stabilt organ än några stycken helt hjälplösa meteorer.

Det är ju ändå så, att varken kamrat Saprionov eller kamrat Osinskij kan förbjuda Högsta folkhushållningsrådet, att skicka ut sina sändebud med särskild fullmakt eller förbjuda kommissariatet att skicka ut sina representanter med särskild fullmakt. Måste vi ändra i författningen, kanske? Författningen säger ju att kommissariatet har rätt att skicka ut sändebud med särskild fullmakt. Men vi invänder att dessa sändebud inte kan lägga sig till med större befogenheter än de organ som sänt ut dem. Med andra ord – det är deras funktioner som gäller! Men här uppkommer en ny svårighet i kamrat Saprionovs teser.

Vi har nämnt att arbetsarmén har ett råd som är anslutet till det lokala arbetet. Nu talar man om för oss: Där har ni lokalt arbetande kader och här kommer ”vasaller” med sporrar och allt, dvs det skulle vara frågan om militärt herravälde över en civil institution, eftersom arbetsarméns råd ju är en militär inrättning. Men tydligen har kamrat Saprionov ingen aning om vad arbetsarméns råd är för någonting! För att ta ett exempel kan jag nämna vilka som varit med i Första arbetsarméns råd: Det har bestått av en representant för Högsta folkhushållningsrådet, kamrat Maximov²³; en representant för Folkkommisariatet för jordbruksfrågor, kamrat Suchanov²⁴; en representant för Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor, kamrat Zjurov; en representant för Folkkommisariatet för arbetsfrågor, kamrat Bumazjnyj²⁵; jag själv – som CKs utsände; samt kamrat Pjatakov, som varit min vice men som nu är ordförande. Tidigare hade armén ett revolutionärt militärråd bestående av tre personer. Det har senare ombildats och dess militära uppgifter gått över till en distriktskommisarie. I vårt råd ingick från militärledningen även distriktskommisarien, kamrat Pjatakov²⁶, som hade fullmakt från Arbets- och försvarsrådet. Skulle han ha militaristiska böjelser så är det klart han kan bytas ut mot någon annan. Men faktum kvarstår att den ende representanten för militärledningen utgjorde en åttondel av rådet.

Det ser likadant ut i alla andra arbetsarméers råd. Kamrat Maximov är ledare för ett folkhushållningsråd via ural-sibiriska kommissionen²⁷, kamrat Suchanov leder en jordbruksavdelning osv. Vid sin sida har de Urals kommitté för allmän arbetsplikt. Med förlov sagt är det alltså detta organ som skulle bestå av ”vasaller”. De facto finns redan detta organ och att bilda något nytt vid sidan om vore ganska meningslöst.

Några ord om vår ekonomiska centralism. Kamrat Miljutin erinrade om hur nödvändigt det är att bekämpa de lokala organisationernas försvinnning av egendom som tillhör företag vilka gjorts om till trustar. Det är helt riktigt. Men ofta är det så, att generella centralistiska överväganden hindrar oss från att se det som i själva verket äger rum. Jag brukar ta som exempel Nadezdinfabriken och de företag som ligger under länsstyrelsens förvaltning i Jekaterinburg. Länsstyrelsen har 32 fabriker under sitt egid. Men Nadezdinfabriken har ensam större möjlig kapacitet än dessa trettiotvå. Centralisterna resonerar därför som så, att det vore bättre att stänga de 32 fabriker och att koncentrera alla ansträngningar till Nadezdinfabriken. Saken är bara den, att Nadezdinfabriken f.n. producerar betydligt mindre än de övriga trettiotvå tillsammans. Det beror på att Nadezdinfabriken behöver mycket större periferi, en kolossal mängd arbetskraft. Den har inte tillräckligt med livsmedel, foder åt hästar osv. De mindre fabriker klarar sig f.n. bättre med sina bofasta arbetare.

Man kan därför inte dra den slutsatsen, att de största fabriker ska uppmuntras och de mindre omedelbart slås igen. Istället bör man kunna se, att vi under ett års tid är tvungna att stödja de mindre fabriker och först när det blir möjligt stänga dem och helhjärtat satsa på storproduktion i Nadezdinfabriken. Centralismen tvingas sålunda lära sig gå framåt i en sicksackrörelse.

Men från centrum tycks ingenting liknande komma. Därifrån ser man bara ett allmänt schema. Istället märks det här desto tydligare på ort och ställe. Därför är det absolut nödvändigt att lokalt ha ett länsorgan, vilket dock kamrat Miljutin motsätter sig. Vad gäller industrin och livsmedelsförsörjningen är jag helt överens med kamrat Rykov om, att livsmedelsfrågorna snarast och på ett bättre sätt måste underställas den allmänna linjen för vår industripolitik. Vi har alldeles för små tillgångar till livsmedel och kan därför inte fördela dessa på ett systematiskt sätt. Livsmedel måste först och främst distribueras till de platser som har till uppgift att utveckla industriproduktionen inom varje bransch. Vi måste därför på något sätt sy ihop och hålla samman det hela rent organisatoriskt. Jag menar att Folkkommisariet för livsmedelsfrågor och Folkkommisariet för vägar och kommunikationer borde ingå i Republikens militära revolutionsråd och där ha en avgörande röst vad gäller samordningen av livsmedelsdistributionen...

Kamrater, några ord om en fråga som kanske börjar tråka ut er, nämligen frågan om enmansledningen. Jag måste med sorg i hjärtat säga, att kamrat Tomskij – som ändå har alla böcker i sin hand – varit svagast av alla i den här frågan, t.o.m. och om möjligt ännu svagare än kamrat Osinskij. Kamrat Tomskij har försökt hitta någon slags dräpande motsättning mellan mina initiala teser och de teser som nu diskuteras. Enligt hans mening har vi såväl i den ekonomiska politiken som när det gäller att sammanställa teser haft att göra med fyra perioder och att det mellan dessa har kunnat upptäckas de största motsättningar.

Kamrat Tomskij hänvisar till mitt uttalande om att ”vi i alla delar närmar oss en enmansledning” och menar att jag därmed vill ha sagt, att detta närmande i själva verket betyder att vi tänker upprätta enmansledning överallt. Om vi t.ex. föreslår att man inom Gomza, vars ledning idag består av 15 personer ska minska antalet till fem eller tre och dessutom framhäva och förstärka ordförandens ställning – så betyder det enligt hans mening att vi inför enmansledning! Jag menar att formuleringen ”närma oss” är helt riktig. Kamrater inom CK har påpekat för mig, att inte allt för smarta och skarpsinniga människor skulle kunna tro, att jag kräver införandet och upprättandet av enmansledningar. Jag har sagt att om detta kan framkalla sådana missförstånd, så är jag överens om att göra redaktionella förändringar och sådana redaktionella förändringar har redan gjorts!

I teserna sägs nu, att ett arbetarkollegium ska bestå av tre personer under en ordförande som bär ansvar för hela institutionen och som på egen hand kan fatta beslut och att kollegiet bara har rätt att diskutera besluten. I teserna sägs i klartext att detta är ett kollegium. Vi behöver

väl inte tvista om latinska termers betydelse, det är inte alla som förstår vad ett collegium är och att förklara detta är inte alltid så lätt... Jag vill bara ha sagt, att detta slags collegium är någonting som ligger väldigt nära begreppet enmansledning! Där ordföranden bär ansvaret för allt och där han inte kan säga ”det var inte jag utan Makár som gjorde det”, inte kan skylla ifrån sig, utan är högste ansvarige – där har vi en enmansledning! Ordföranden har bara skyldighet att rådslå med collegiets medlemmar. Men finns då här i världen någon sådan direktör som anser sig ha så absolut makt, att han inte behöver lyssna på goda råd från någon enda människa?

T.o.m. de mest absolutistiska monarker har alltid hållit rådslag och vid deras troner har alltid funnits en massa collegier. Naturligtvis betyder inte detta faktum, att vi tänker upprätta monarkistiska ledningsprinciper. Men handlar den här diskussionen om rådgivande collegier? Man säger att det finns collegier knutna till folkskommisariatet. Det är sant och så här har detta formulerats i vår författning: ”Folkskommisariatet och dess collegium”. Om ni så vill och om ni tycker det är viktigt kan vi beakta detta och skriva in följande i resolution: ”Det är inte collegiet som styr, utan en enda person samt collegiet vid hans sida”.

Men det är en något annorlunda sak. Att detta är en annan sak framgår också när kamrat Osinskij talar om exekutivkommittéer. Om man gör ordföranden i en exekutivkommitté ensam ansvarig för allt, betyder det – enligt kamrat Osinskij – att man tillsätter en guvernör och att det inte längre handlar om ett collegium därest ordföranden i exekutivkommitté ansvarar för allt! Vi ska inte tvista med kamraten om hans latinska ordspråk – det är inte alla som förstår dem – men om vi håller oss till kärnan i dessa frågor, så kan vi säga att under nuvarande förhållanden och om collegiet är av utmärkt kvalitet, då är det uppenbarligen bra med sådana collegier där en enda människa styr och ställer.

Kamrat Rykov, som är en stor mästare på att manövrera, säger att hans ingenjörer är motståndare till enmansledning. För det första, kamrater, måste vi se efter vilka dessa ingenjörer, vilka dessa specialister är. För det är inte alls säkert att enmansledning hos oss kommer att innebära, att specialisten blir chef och arbetaren hans underordnade. Snarare tvärtom kommer arbetaren ständigt och jämt att vara chef, medan specialisten blir hans assistent. Så kommer kombinationen att se ut. Om kamrat Rykov har en andra sortens specialist, så tycker han säkert det är förträffligt om han får vara med i ett collegium bestående av tre personer och då alltså under de två övrigas överinseende, istället för att stå under alla arbetares ledning. Dessutom brukar specialister vara rädda för poster där man är tvungen besvara frågor! Det är de hemskt rädda för!

Det var precis likadant i den militära förvaltningen. I början ville specialisterna ogärna åta sig militära poster, men sovjetmakten tog dem i kragen, satte in dem på ansvarsposter, tvingade dem att föra befäl och i den händelse de var dåliga på det blev de arkebuserade och liknande. Jag pratade nyligen med en ingenjör, som sade mig precis samma sak som kamrat Rykov, nämligen att ingenjörs kåren är rädd för att bli iväggörda på skottkärror. De har alltså kvar sin osäkerhet och de har sannerligen haft all anledning till det! Här måste det till en individuell attityd och det gäller att välja specialister som inte behöver skjutas iväg på skottkärra utan som duger till ansvarsposter. Kamrat Rykov glömde tala om vad han själv tycker i saken. Han sade heller ingenting om arméns underhållsenhet och de sändebud med särskild fullmakt som han skickat in i armén.

Kamrat Tomskij har bland sina övriga argument – och i andra frågor har han bra mycket bättre argument – bl.a. sagt, att enmansledningar förekommer i S:t Petersburg och i andra städer och att det gått ganska dåligt. Därest vi i denna resolution hade haft en punkt som säger, att det går illa för vår industri, men att industrin kommer att blomstra ifall vi överlåter ledningen åt en enda person, då hade kamrat Tomskij haft helt rätt. Men vi presenterar ju en hel rad åtgärder och bland dessa åtgärder finns också det här med enmansledning. Om man

bara skulle upplösa tremannaledningen, ersätta den med en enmansledning och utse en odugling till den posten – då har man inte alls löst problemet.

Vidare säger man att vårt förslag inte sparar in någon arbetskraft, eftersom det ändå krävs tre personer – enmansledningen kräver ytterligare en specialist eller en kommissarie, eller två specialister och två assistenter eller ett tremannakollegium... Men det här är ingen seriös attityd till saken. Tre kadrer som inte är insatta i saken kommer ändå att bli svagare än en enda som kan, ungefär som tre analfabeter som aldrig ens tillsammans förmår skriva ett brev. Och om dessa tre är väl insatta i saken, dvs på ekonomins område, så måste de fördelas på tre fabriker. När vi placerar en kommissarie i omedelbar närhet av en specialist så behöver kommissarien inte alls vara någon specialist och ha lösningar på fabriken ledningsproblem. Istället ska han vara en ärlig och hängiven kader som är duktig och som vill lära sig. När han en dag lärt sig kommer han inte att kunna köra fabriken i botten av det enkla skälet att han inte styr över fabriken.

Om vi ger en god kader två svaga, så kommer de svaga – när de arbetar sida vid sida med en stark – att ständigt och jämt hindra den starke i hans arbete och på det sättet försvillas alla kraftersträngningar. Det verkar alltså som om spara på krafterna just nu betyder, att vi ska räkna med de kadrer som f.n. är i stånd att leda våra fabriker och att fördela dem på ett riktigt sätt, medan vi inte kan sätta dem som saknar den förmågan i ledningen för fabriker, utan istället måste sätta dem på skolbänken. Kamrat Tomskij har påpekat att CK har fel åsikt och att CKs teser är fel på den punkten, att det skulle vara möjligt att dra in massorna i lösandet av frågor som gäller industrins ledning – men har inte på något sätt bevisat detta. Naturligtvis ska en viss person med vissa kunskaper styra, men arbetarna måste känna till hur fabriken styrs. Ledningen måste avlägga en sådan rapport en eller två gånger per månad. Det är en fråga om teknik och erfarenhet! Arbetarna måste veta vilka uppgifter fabriker står inför, men de avgör inte dessa frågor, de diskuterar dem och gör sin stämma hörd.

På det sättet kommer det att ske ett urval, där de duktigaste tas ut till kurser och bland vilka det vaskas fram goda administratörer. Här har sagts att kamrat Goltsman är mot arbetarkollegier därför att han hellre ser genier. Jag vet inte vad han har för hemliga argument – men han ingår i CKs kollegium inom Metallarbetareförbundet. Ett av våra starkaste och mest seriösa fackförbund är anhängare av enmansledning, medan arbetarkollegierna försvaras i våra mest efterblivna fackförbund. Det är ett obestridligt faktum! Men kamrat Tomskijs mest dräpande argument, dvs hans huvudargument, är som han säger detta: I det sorgliga läge som arbetarna f.n. befinner sig i, dvs då de får dåligt med mat och arbetare t.o.m. dör av svält osv, vore det mycket farligt att ta ifrån dem arbetarkollegierna och försämra deras andra rättsliga förhållanden.

Man kan bli alldeles förtvivlad och uppgiven när man hör ett sådant argument. Det visar sig att det finns sätt, argument och metoder som tjänar till att lugna arbetarna och att de ska ha sitt kollegium likt en napp till tröst. Ni har varken bröd eller kött, med se här har ni ett kollegium att suga på! Det är bara ur den synvinkeln det går att förstå kamrat Tomskijs och andra kamraters finurliga motiv. Och kamrat Osinskij menar att man måste agera så, att det i verkligheten handlar om enmansledning, medan den på fint latin ska kallas ”kollegium”... Om man ska uppfatta det här, ursäkta mina ord, som ett sätt att vilseleda – vilket naturligtvis ingen av kamraterna har för avsikt att göra – så är det här ett program som man omöjligtvis kan rekommendera på ett kommunistiskt partis kongress!... Vi rekommenderar enmansledning, men inte som ett sätt att ge efter för fördomar.

Vi säger arbetarna: Vi har en hel rad åtgärder som vi vill rekommendera i arbetet för att lyfta industrin; en av åtgärderna är att krympa förvaltningarna – vi vill ha en enda man i ledningen och hoppas på det sättet kunna förbättra läget. Detta är det enda seriösa och korrekta sättet att ställa denna fråga.

Under den här frågan finns en principiellt mycket betydelsefull fråga. Det är att resterna av slaveri och likgiltighet fortfarande är mycket starka bland vissa element inom arbetarklassen i vårt land. Arbetarklassen har rekryterats bland bönder. Bland bönderna finns starka drag av likgiltighet, passivitet, upplösning i massan, karatajebeteende i Platon Karatajevs gestalt²⁸ – och allt detta finns också inom arbetarklassens lägre skikt. Vår uppgift är nu att i betydande grad slutföra det arbete som våra småkapitalister inte hann med på den korta tid de hade till sitt förfogande – att avspjälka arbetare ur massan. Det utesluter inte brodersband – men där inte varje enskild arbetare kan stå på egna ben och svara för sig, utan gömmer sig bakom arbetarkollegiet, där blir detta band ett band av likgiltighet och svaghet.

Det är därför de mest framstegsvänliga fackförbunden, de som lyckas skaka fram mängder av kadrer till ansvarsposter i hela sovjeternas land – och då i första hand metallarbetareförbundet – minst av alla är anhängare av arbetarkollegier och mest av allt vill ha enmansledning. Det här är en fråga som har mycket stor betydelse för arbetarklassens sociala, moraliska och politiska skolning. Inför ögonen på arbetarklassen uppträder deras representanter, avancerade människor, som kan heta Ivanov, Petrov, Semjonov. De får tillfälle att visa upp hela sin personlighet och vill veta om de duger eller ej. Arbetarna kommer att avsätta dem från deras poster – och antingen nominera dem till ännu högre och ansvarsfulla poster eller skicka dem på fortsatta studier. Allt detta kommer att göra var och en av arbetarna till individer och ta fram personligheter ur denna arbetarklassens lösa massa – och detta är mycket mera värt än alla de ynkliga fraser om självständighet och arbetarkollegier som vi matats med här på kongressen. För att kunna leda industrin behöver vi inget amatörmässigt urval ute på enskilda fabriker; sådana val behöver vi för sovjeterna och för att organisera den politiska makten.

Kamrat Osinskij har gjort sig skyldig till ett fruktansvärt missbruk när han här citerat kamrat Kamenjevs ord om arbetarkollegiernas betydelse vad gäller arbetarklassens förmåga att leda produktionen. Vi behöver val för att välja ledningar, men när det gäller industrins ledningsfunktioner behöver vi inte val utan ett systematiskt urval som sker via våra valda centra. Dvs, ett urval av de mest dugliga kamraterna som har förmåga att bokföra och kalkylera. Om de flesta av dessa personer finns här i Moskva, ska vi se till att några av dem skickas till Ural. Jag vet inte om kamraterna i Ural då kommer att prata om ”vasaller” – men dessa kadrer kommer att filtreras och prövas i praktiken. Urvalet av personer för att leda ekonomin kan bara ske genom enmansledningar.

Nu några ord om våra meningsskiljaktigheter. Annars kanske någon får ett felaktigt intryck av partikongressens medvetenhet. I diskussionen har man ryckt loss enskilda meningar ur CKs diskussion om mitt förslag till teser. Jag måste på förekommen anledning påminna kamrat Osinskij och be honom en gång för alla komma ihåg, att teserna inte kommit ur mitt huvud eller ur någon annan av CK-medlemmarnas huvuden, som Minerva kom ut ur Jupiters huvud. Vi arbetar tillsammans och korrigerar varandras misstag. När jag var i Jekaterinburg skulle misstagen rättas per telefon och blev därför bara fler till antalet...

När det inte handlar om att omedelbart genomföra ett beslut utan istället om att utarbeta direktiv för ledarskapet, ja, då behövs ett kollegium och vi gör därför ett kollegialt arbete, vilket kamrat Osinskij inte tycks förstå. I mitt utkast skrev kamrat Lenin, att de och de punkterna måste strykas. Han fick stöd för sin linje i Politbyrån, där frågorna avgörs med enkel majoritet. På det sättet föll dessa punkter bort och därför fanns de heller inte med i CKs utkast. Jag personligen står fast vid den meningen, att den instruktion som godkändes på Allryska centrala exekutivkommitténs första session och de beslut som togs på Sjunde sovjetkongressen beträffande de ömsesidiga relationerna mellan industrins centrala och lokala organ, är ett första steg i övergången till en socialistisk centralism. Det är en hållning som intas av alla CKs medlemmar, men jag är rädd för att en sådan formulering skulle kunna ge upphov till vissa helt överflödiga lokalpatriotiska och anarkistiska mått och steg, särskilt på platser där de råder stor oordning, ex.vis i Ukraina som vi nyligen återerövrade från fienden.

Här har delegater, inspirerade av kamrat Rykov, pratat om min föregivna allians med kamrat Goltsman. Det var kamrat Rykov som inledde på det temat med att karaktärisera kamrat Goltsman som industrialist. Men industrialismen är ju en bestämd rörelse. Kamrat Goltsman är medlem av partiet, han är inte kongressombud och är inte närvarande här, men jag kan berätta vad jag hört honom säga. Kamrat Goltsman har sagt, att inte alla fackligt aktiva följer med strömmen och står bakom kamrat Tomskij eller inte följer med i strömmen av ostrukturerade stämningar bland massorna.

Givetvis är det så, att det fackliga rörelsen i enlighet med sina historiska uppgifter strävar efter lika lön och jämställdhet bland arbetarna, att människor med olika yrken ska ha samma arbetsvillkor, dvs inte behöva anstränga sig hårdare än andra. Det är fackföreningsrörelsens uppgift. Men under denna övergångsperiod är vi tvungna att gå över till ett premiesystem och att ge specialisterna bättre betalt. Vi kan inte dra oss för att ge en specialist tredubbel matranson om han är i stånd att lyfta produktiviteten med 10 procent. Vi är tvungna att gå över till en så grov och skarp individualisering inom arbetarklassens översta skikt.

Det kommer till uttryck däri, att vi tillsätter en kommissarie och ger honom stor makt, vilket naturligtvis inte kommer att ske under ekonomins fortsatta utveckling, då maskinen börjat gå som planerat och utan driftstörningar. Vi är tvungna att upprätta den sortens diktatur på fabrikerna och att betala specialisterna bättre i form av premier. Kamrat Goltsman försvarar detta och säger, att vi halkat efter med denna sak, att vi hade kunnat göra detta mycket tidigare och med stor framgång. Vi skulle ha tagit tjuren vid hornen istället för att kasta till arbetarna nappar att suga på i form av kollegier, lönenivellering osv.

Ni säger att det är en mycket svår uppgift. Men vi kan inte undgå det förhållandet, att arbetarklassens drabbas av orättvisor inom sina led och att en del arbetare får mat och andra får gå hungriga. Vi skulle ha behövt säga arbetarna sanningen redan långt tidigare, men det är heller inte för sent att göra det nu. Arbetarklassen kommer att förstå, att vi i detta läge inte klarar oss med fredliga och bekväma åtgärder, att det måste till en fruktansvärd anspänning av våra krafter och att dessa ansträngningar måste åtföljas av stora offer från arbetarklassens sida.

Kamrat Rykov sade, att vi bygger CK som någon slags Noaks ark... Jag vet inte i vilken roll kamrat Rykovs anhängare hade tänkt figurera ombord på arken – i rollen som rena eller orena... Men kamrat Lenin har inte alls föreslagit något liknande! Han har sagt följande: Vi behöver en CK som har intima band med den fackliga rörelsen och dess tre miljoner organiserade arbetare. Där finns olika strömningar och CK garanterar att de får leva vidare, men under villkor att ni slår fast denna av CK beslutade linje och att denna linje finns med i den resolution som kongressen kommer att anta. Det är ni som ska välja denna CK och nominera kamrater som har förbindelser med enskilda fackförbund eller med enskilda strömningar inom dessa fackförbund.

Det var de huvudtankar kamrat Lenin framförde. Dessa kan naturligtvis inte förvränga CKs fysionomi, men CK kommer genom den linjen i kontakt med alla massorganisationernas ombud och kadrer, varför CK bättre och med fastare hand kommer att kunna utföra sitt arbete. CK måste, enligt min mening, hålla fast vid denna linje även i frågan om arbetsorganisationen. Det är en linje CK haft och har och förhoppningsvis håller fast vid. Av någon anledning har kamrat Tomskij, i sina försök att kompromettera linjen, kallat den för en spiral. Jag vet inte vad han tänkt sig för spiral, men om han menar en bra stålspiral, då är den här linjen inte alls så dålig... Om man drar spiralen åt ena hållet och sedan släpper den, så antar den sin tidigare form; men om man drar i spiralen alltför otåligt, kan det hända att den som handskas oförsiktigt med den får sig en knäpp på näsan...

Stenografiskt protokoll från RKP(b)s IX kongress.

Översättning: *Kjell Berglund* från 1:a ryska upplagan av Trotskijs *Samlade verk* (Sotjinenija), band XV, utgiven i Moskva 1927. Även noterna är från denna utgåva.

Noter

¹ IX partikongressen – samlades i slutet av mars 1920 [29 mars – 5 april] . Vid den här tiden hade Judenitj och Denikin krossats, ett fredsavtal med Polen hade slutits och Wrangels trupper hade flytt till Krim. I kongressen deltog 554 ombud med beslutande röst och 162 med rådgivande röst, representerande 611 978 partimedlemmar.

Kongressens arbete präglades av övergången till fredlig ekonomisk återuppbyggnad. Övertygelsen om att partiet kunde börja arbeta med de frågor som hängde samman med den ekonomiska återuppbyggnaden, förstärktes av händelserna i Västeuropa: De allt starkare revolutionära stämningarna inom det tyska proletariet i samband med Kappkuppen; de brittiska tradeunionisternas och det brittiska kommunistpartiets krav på regeringen om att den måste sluta ett fredsavtal med Sovjetryssland; att Ententens högsta råd avbrutit blockaden mot Sovjetryssland.

Kongressens dagordning upptog följande punkter: 1) Centralkommitténs rapport (Lenin och Krestinskij); 2) Anförande om den ekonomiska återuppbyggnaden (Trotskij); 3) Om fackföreningarna och deras uppgifter (Bucharin); 4) Om den kommunistiska Internationalen (Radek); 5) Om övergången till ett milissystem (Trotskij). Kamraterna Lenins och Krestinskij:s rapport utlöste en het debatt.

De kamrater som gjorde inlägg i denna debatt ansåg, att CK haft en felaktig linje i sitt arbete, bl.a. att partiets CK inte följt besluten från förra kongressen beträffande de militära kadreerna (Jurenjev); att CK inte följt besluten från Sjunde Sovjetkongressen (Sapronov); att CK inte följt den demokratiska centralismens principer (Maximovskij). Kritiken mot CK var mycket skarpt formulerad från dessa o.a. kamrater och följdes av motinlägg från andra talare (Volin, Kaganovitj, Kamenjev, Polidorov) som alla erkände bristerna i Centralkommitténs organisatoriska arbete, men som menade att dessa brister var ofrånkomliga under rådande förhållanden. Kongressens beslut blev att godkänna rapporten.

Huvudrapporten om den ekonomiska återuppbyggnaden hölls av kamrat Trotskij, men som medrapportör framträdde kamrat Osinskij. Han hade invändningar mot, som han sade, en överdriven militarisering av arbetet och ett blint efterapande av militära modeller. Huvuddelen av Osinskij:s anförande ägnades frågan om arbetarkollegier eller enmansledning och ekonomins ledning. I polemik mot kamrat Tomskij som hade hävdad, att "arbetarkollegiet är det enda sättet att kunna dra med breda arbetarmassor i ledningen", menade kamrat Osinskij att det finns behov av att krympa arbetarkollegierna, men att det måste finnas sådana "som det högsta steget i en förvaltningsskola, där arbetarna får sin slutliga utbildning och där de vidgar sina vyer". I det han påpekade att kollegiestyrningen hänger intimt samman med den demokratiska centralismen, drog Osinskij slutsatsen att arbetarkollegiernas försvinnande också skulle betyda en upplösning av den demokratiska centralismen. Kamrat Osinskij sammanfattade problemen så här: Alla länkar i den ekonomiska organismen, inklusive fabriks- och verkstadsledningarna, måste ha formen av mindre arbetarkollegier, med mindre och militariserade företag som de enda undantagen. Militarisering och enmansledning kan endast genomföras i samarbete med ekonomiska och fackliga centra.

Den tredje rapportören i denna fråga, kamrat Rykov, föreslog att alla ekonomiska organ skulle förenas kring ett enda centrum, med syftet att bekämpa byråkratism och långbänkar. I frågan om de militära förbandens omvandling till arbetsarméer, menade kamrat Rykov att dessa i så fall inte kan tillskrivas någon avgörande betydelse i arbetet för att lyfta ekonomin. I frågan om att dra in fackföreningarna i den ekonomiska återuppbyggnaden sade kamrat Rykov följande: "Fackföreningarna ska inte bara vara organisationer som säkerställer en realisering av våra ekonomiska uppgifter, utan utgöra den stålhårda ryggraden i alla våra åtgärder".

I debatten om den ekonomiska rapporteringen deltog 10 ombud. Det beslöts att kongressen bara skulle rösta om två frågor i resolutionsförslaget – om Glavpolitput och om arbetarkollegier eller enmansledning. Inför omröstningen om Glavpolitput föreslog kamraterna Sapronov och Mjasnikov, att diskussionen skulle hänskjutas till organisationsutskottet. Kongressen avslod deras begäran och visade därmed att kongressens attityd till Glavpolitput var den, att detta är ett organ som i praktiken kan lyfta transportsektorn och att det inte bara har organisatorisk utan också stor politisk betydelse.

Inför omröstningen om arbetarkollegier respektive enmansledning, föreslog kamrat Rykov tillsammans med kamraterna Tomskij och Osinskij, ett ändringsförslag med innebörden, att kongressen skulle besluta, att arbetarkollegier är den huvudsakliga ledningsformen, medan enmansledning skulle tillåtas bara undantagsvis. Kamrat Tomskij föreslog även ett annat ändringsförslag som gick ut på att kongressen skulle fastställa följande: 1) i mindre verkstäder och i fabriksavdelningar införs enmansledning, 2) i fabriksförvaltningar är det arbetarkollegier eller enmansledning som gäller, beroende på vad det givna företaget är intresserat av och 3) i de högsta organen och mellanlänkarna i administrations- och produktionsapparaten införs mindre arbetarkollegier.

Kongressen beslöt avslå båda ändringsförslagen och godkände CK:s teser som grundval för den ekonomiska återuppbyggnadsarbetet.

I frågan om fackföreningarna och deras uppgifter hade fram till kongressen två ståndpunkter utkristalliserat sig. Den ena, som fanns uttryckt i kamrat Tomskij's teser, hävdade behovet av att till fackföreningarna delegera alla befogenheter och funktioner vad beträffar produktionen och de ekonomiska relationerna. De som företrädde den andra ståndpunkten menade, att fackföreningarna spelat ut sin roll och att de förlorar sin betydelse i och med arbetets militarisering.

På själva kongressen hölls huvudanförandet av kamrat Bucharin. Som medrapportör hade han (som följd av att kamrat Tomskij vägrat) kamrat Rjazanov, vilken hade blivit föreslagen av en grupp delegater. Kamrat Rjazanov föreslog att fackföreningarna skulle avföras från all organisatorisk och ekonomisk verksamhet och bara arbeta med att inregistrera och fördela arbetskraft ut över landet.

CKs ståndpunkt försvarades i ett inlägg av kamrat Bucharin, som menade att kamrat Rjazanovs frågeställning var helt felaktig eftersom den förringar den fackliga rörelsens betydelse.

Kongressen beslöt godkänna CKs teser i denna fråga med vissa smärre förändringar. Kortfattat säger teserna följande: 1) Fackföreningarnas allmänna uppgifter under proletariats diktatur är, att vara med och organisera ekonomin, samt att ha en fostrande roll visavi arbetarmassorna. Fackföreningarna ska inte verkställa dessa uppgifter i egenskap av självbelåtna organisationer, utan som ett av sovjetmaktens viktigaste instrument under partiets ledning; 2) Fackföreningarna, som är arbetarklassens ekonomiska organisation, får inte ställas i motsättning till sovjeterna, vilka är arbetarklassens politiska organisation. Det måste finnas ett nära samband mellan fackföreningarna och de sovjetiska maktorganen; 3) Eftersom kommunistiska partiet som organisation betraktat är arbetarklassens förtrupp, måste fackföreningarna, såsom varande arbetarklassens massorganisation, ledas av kommunistiska partiet, som i fackföreningsrörelsen representeras av partifractionen inom Fackliga centralrådet; 4) Fackföreningarna ska delta i ledningen av den ekonomiska verksamheten, men får inte blanda sig i den direkta verksamheten vid företagen; 5) Övergången till ekonomisk återuppbyggnad, å den ena sidan, samt den katastrofala situationen inom vår ekonomi, å den andra – ställer fackföreningarna inför uppgiften att delta aktivt i landets pånyttfödelse.

Efter anförandet om fackföreningarna och antagandet av nämnda resolution, höll kamrat Radek sin rapport om Rysslands internationella läge och kamrat Trotskij sitt anförande om övergången till ett milissystem.

² V.M. Smirnov – gammal partiarbetare. En av de mest framträdande ledarna för partiorganisationen i Moskva under februarirevolutionen 1917. Redaktör för tidningen *Sotsial-Demokrat* som länsorgan för RSDAP(b) i Moskva. Under oktoberrevolutionen medlem av moskvasovjetens Militära revolutionskommitté och deltog i barrikadstrider ute på Moskvaskas gator. Under inbördeskriget medlem av Militära revolutionsrådet i Femte armén på östfronten, där han var inblandad i strider med tjeckoslovakiska legotrupper och Koltjaks vita armé. Senare arbetade han huvudsakligen som ekonom. I samband med motsättningarna om Brestfreden tillhörde han vänsterkommunisterna. I en hel rad frågor (om arbetarkollegierna, utnämningsspolitiken, anställandet av specialister) anslöt han sig till oppositionen. Från 1923-1924 arbetar han inom Gosplan som ordförande för budget- och finansieringssektionen.

³ Gusev – en av bolsjevikpartiets äldsta medlemmar, deltagare i RSDAPs andra kongress 1903 och ledare för strejken i Rostov samma år. Han satt upprepade gånger i fängelse och var flera gånger förvisad. Framträdande militär kader under inbördeskriget och medlem av Militära revolutionsrådet vid Öst-, Kaukasien- och Sydfronterna. Har också arbetat inom olika ekonomiska organ. Författare till pamfletten *Om arbetsarméerna* som blev ett av kongressmaterialen i samband med RKP's IX partikongress i mars 1920. Fr.o.m. början av 1925 arbetar han som medlem av RKP(b)s Centrala revisionskommitté.

⁴ *Elektrifieringsprogrammet* – ett program för att elektrifiera de största och viktigaste industriregionerna. Programmet, som antogs av den Åttonde Sovjetkongressen och gällde för ett antal år, stadgade att man för ändamålet skulle använda vattenkraft, torvtillgångar osv för att få fram elenergi och allsidigt kunna utnyttja rådsrepublikens produktivkrafter. Elektrifiering är grundvalen för en industrialisering inom alla grenar av folkhushållningen, inklusive inte jordbruket.

Frågan om landets elektrifiering togs för första gången upp i Centrala exekutivkommittén i februari 1920, där det beslöts att "uppdra åt Högsta folkhushållningsrådet att tillsammans med Folkkommisariatet för jordbruksfrågor utarbeta ett projekt för att bygga ett nät av elkraftverk och att inom två månader framlägga detta projekt för godkännande i Folkkommisariatets råd". Några veckor senare tog Folkkommisariatets råd beslutet att inrätta *Statliga kommissionen för Rysslands elektrifiering (Goelro)*, vars förste ordförande blev kamrat Krzjizjanovskij. Omkring tvåhundra teoretiker och praktiker deltog i utarbetandet av den första planen för Rysslands elektrifiering. I slutet av 1920 publicerades ett arbete om Goelro och Ryska Socialistiska Federativa Sovjetrepubliken. Den texten blev sedan huvudmaterialet i denna fråga på den Åttonde Sovjetkongressen.

Åttonde Sovjetkongressen godkände elektrifieringskommissionens arbete och betecknade detta arbete "som ett första steg i en stor ekonomisk satsning". Den uppdrog åt Centrala exekutivkommittén, Folkkommisariatets råd och Högsta folkhushållningsrådets presidium, liksom övriga folkkommisariat, att slutföra arbetet med denna plan och att så snart som möjligt fastställa densamma.

För att verkställa Åttonde Sovjetkongressens förordning beslöt Folkkommisariatets råd den 8 februari 1921: "I syfte att få till stånd en allsidig diskussion kring tekniska och ekonomiska frågor i samband med realiseringen

av planen för Rysslands elektrifiering, samt för att engagera breda och aktiva massor i arbetet med folkhushållningens elektrifiering, sammankallas en Allrysk elektroteknisk kongress". Kongressen som ägde rum 1-10 oktober 1921 i närvaro av 893 delegater och 475 inbjudna gäster, dvs olika specialister, praktiker och teoretiker, antog följande resolution: "Goelros elektrifieringsplan är generellt och i sin helhet en riktig arbetsplan, som den statliga planhushållningen måste grunda sig på; det nät av elkraftverk som Goelro föreslår måste betraktas som själva grundvalen".

För att verkställa besluten från Åttonde Sovjetkongressen, med beaktande av resolutionen från Allryska elektrotekniska kongressen om en generell plan för RSFSRs elektrifiering, beslöt Folkkommisariernas råd därefter följande: 1) att bygga ett stort antal regionala vattenkraftverk och värmekraftverk 2) de ska ha en total kapacitet på 1 500 000 kilowattimmar, samt 3) att hela denna utbyggnad ska vara avklarad under en tidsrymd av 10-15 år.

⁵ *Oppositionen mot arbetsarméerna.* – När Militära revolutionsrådet i Tredje armén förde fram idén om arbetsarméer och Försvarsrådet tog ett beslut av den innebörden, märktes snart en opposition inom en grupp kadrer i Fackliga centralrådet och Högsta folkhushållningsrådet. Oppositionen vände sig mot att arbetsarméer skulle komma till användning som en av formerna för arbetets organisering. Principen om arbetsarméer fick t.o.m. öknamnet araktjejevfasoner (se not 29a). Kamrat Lenin tog redan den 12 januari 1920 upp denna fråga i sitt tal på den fackliga partifraktionens möte – och han gjorde det i följande ordalag:

"Det är skamligt att i denna kontext prata om araktjejevfasoner – det är bara ett billigt liberalt argument och den allra billigaste demagogi – att kalla en socialistisk armé, en armé som utvecklat en aldrig tidigare skådad entusiasm och som utan minsta tvekan offrat sig för Petrograds och Moskvas arbetare – att kalla denna armés disciplin och organisation för *araktjejevfasoner*"...

På IX partikongressen, då CK redan hade fattat beslut till förmån för att använda arbetsarméer i produktionen, satte oppositionen igång med att kritisera det man kallade militariseringens ytterlighetsmetoder. Sålunda sade ex.vis kamrat Rykov så här: "Mycket av arméns erfarenheter, av den militära organisationens erfarenheter, måste vi tillvarata och omsätta i praktiken, men det vore ett mycket stort misstag att därvid garantera obetingade framgångar vad gäller industrins organisation, ty *här är våra principiella uppgifter helt andra...*". Och vidare: "...jag är för att varje människa ska komma till användning, men *jag betraktar inte armén som ett system för att organisera arbetet.* Jag antar att armén är en tidsbegränsad företeelse... Vi måste kunna ställa frågan, om det inte är dags för en delvis demobilisering, en delvis nedskärning av armén, och det vore en stor förseelse att inte göra detta... Det är därför jag föreslår ett tillägg till teserna om arbetsarméerna där det bör stå 'eftersom armén inte kommer att demobiliseras'..."

I samma anda talade kamrat Osinskij när han berörde frågan om skapandet av arbetsarméer som samtidigt ska vara regionala ekonomiska organ. "Vi är inte överens om att civila institutioner kan underställas militära organ. Vi behöver ingen militarisering, ty inom vår civila apparat är intresset för militärt arbete ganska svagt. *Slå inte sönder vårt redan etablerade förvaltningssystem*"... Och vidare: "Det är fel att arbetsarméernas råd också ska bli regionala ekonomiska organ. Det skulle betyda att den civila apparaten underställs den militära och skulle bryta sönder en redan etablerad apparat. Det är också fel att skapa särskilda ekonomiska länsorgan, utan att först skapa regionala politiska maktorgan".

I fortsättningen, när Tredje armén genom sina insatser på arbetsfronten visat, att det var synnerligen ändamålsenligt att använda militära enheter under rådande förhållanden, dvs i den ekonomiska ruin och det kaos som Ryssland upplevde, försvann jordmånen för oppositionen mot arbetsarméerna. Allt ekonomiskt återuppbyggnadsarbete fram till början av 1921, gick i tecknet av produktionens militarisering och militära institutioners användning för ekonomiska behov.

⁶ *Premiesystemet* – ett system för betalning av utfört arbete, där det utbetalades premier och olika belöningar för särskilt väl utfört arbete, för att arbetet slutförts tidigare än beräknat osv. Under krigskommunismen hade detta system praktiserats med stor framgång på den ekonomiska frontens prioriterade områden, där det fanns behov av att åstadkomma omedelbara praktiska resultat, samtidigt som livsmedels-, bränsle- och teknikresurserna var synnerligen begränsade. Där premiesystem kom till användning steg också arbetsproduktiviteten. I en del fall ledde premiesystemet till en inbördes arbetstävlan bland arbetarna och bidrog sålunda också till att öka arbetsintensiteten.

⁷ *Första arbetsarméns arbetsrapport.* – I *Meddelanden från Fackliga centralrådet* kunde man 2 mars 1920 läsa följande arbetsrapport från Första arbetsarmén för den tid som gått sedan arbetsarmén bildades 15 februari 1920:

1. *Bränsleframställning.* Har framställts 42960 sazjen-kubik ved. Antal arbetande: 166820 militärer, 68736 civila. Till järnvägsstationer transporterad ved: 21232 sazjen-kubik. Antal forhästar: 6904 militära, 156317 civila. Ved som lastats på godsvagnar: 7615 sazjen-kubik. Antal arbetande: 9627 militärer, 2951 civila. Har framställts 400 pud torv; antalet arbetande: 117 militärer. Har samlats in 240 sazjen-kubik risknippen: antal arbetande: 370 militärer. Skogsrensning har skett på 7752 sazjen-kvadrat; antal arbetande: 1873 militärer. Myrmarker som rensats för torvbrytning på en areal av 4450 sazjen-kvadrat; antal arbetande: 2237 militärer. Det har avverkat 465 timmerstockar; antal arbetande: 237 militärer.

2. *Arbetet vid järnvägarna.* a) Inom ångdriftstjänsten – har det reparerats 97 ånglok, antal personer: 765 militärer; reparerats 104 vagnar, antal personer: 1826 militärer; b) vägreparationstjänsten – 14 verst vägar har lagats, antal arbetande: 5475 militärer, 76 civila; det har anlagts 2 verst nya vägar, antal arbetande: 3500 militärer, 800 civila. Snöröjning har skötts på en vägsträcka av 98 verst, antal arbetande: 2835 militärer, 705 civila. Det har tillverkats 404 järnvägssystrar, antal arbetande: 50 militärer; c) driftstjänsten – det har lastats 844 godsvagnar, antal arbetande: 6796 militärer; 654 godsvagnar har lossats, antal arbetande: 6908 militärer; d) telegraftjänsten – apparaturen har ställts i ordning vid 9 stationer, antal arbetande: 17 militärer. Järnvägen har reparerats på en sträcka av 302 verst, antal arbetande: 1053 militärer. Genomgripande reparationer har gjorts på sträckan Jalutogorsk-Jumutinskaja, 97 verst, antal arbetande: 409 militärer.

3. *Diverse arbeten.* a) sanitära arbeten: det har byggts 151 bastun, antal arbetande: 18296 militärer, antal förhåstar som använts: 24 militära. Det har byggts 1 bostadsbarack, antal arbetande: 1517 militärer, 167 civila; antal hästar som använts: 53 militära. Det har byggts 11 sjukstugor, antal arbetande: 4869 militärer. Det har reparerats 16 olika andra byggnader, antal arbetande 2596 militärer; b) transportdelen: 2 bilar har lagats, antal arbetande: 36 militärer. Det har reparerats två motorcyklar med sidovagn, antal arbetande: 11 militärer. Det har transporterats 17261 pud gods per lastbil, antal arbetande: 9 militärer.

Avdelningen för krigsmedicinskt underhåll. Anskaffat 621 kirurgiska instrument, 15 apoteksvågar, 95 olika apoteksinventarier, 1136 apoteksvikter, 42 olika mönster, 118 olika slags gjutgods, 642 arbetsinstrument, 2237 arbetsmateriel av olika sort; här arbetade 1715 militärer. Anskaffat 281 olika slags husgeråd. Lagat 230 medicinska tillbehör. Lagat 58 olika saker. Sytt 5117 rockar för sjukvårdspersonal. Sytt 252 par långkalsonger, 201 skjortor. Sytt 5718 mindre saker.

Totalt har 239554 militärer och 7345 civila varit i arbete. Vi har använt oss av 6981 militära och 156317 civila förhåstar.

⁸ *Gusevs bok om den allmänna arbetsplikten.* – Pamfletten *Arbetsmobiliseringar och arbetsarméer* skrevs och utgavs av medlemmen av Militära revolutionsrådet i kaukasiska armén, kamrat Gusev, inför partiets nionde kongress, på basis av hans undersökningar om de arbeten (vedanskaffning och snöröjning) som hade utförts av armén i Saratov och den mobilisering enligt beslutet om allmän arbetsplikt som genomförts i området. I pamfletten pekar kamrat Gusev på en rad ogynnsamma inslag på arbetsfronten, ex.vis motstånd från lokala organ, otillräckligt utnyttjande av efterfrågade insatsstyrkor, parallellmobiliseringar osv.

Kamrat Gusev kommer ändå fram till, att resultaten av arbetsarméernas ansträngningar och erfarenheterna av arbetsmobiliseringar är gynnsamma och konstaterar att det ”behövs ett organ (ex.vis med de revolutionära kommittéernas befogenheter) som agerar enligt en strikt uttänkt plan och som inte bara genomför mobiliseringar, utan också har rätt att preliminärt kontrollera riktigheten i framställda krav på arbetskraft, hur pass rationell beställarnas arbetsplan är, hur man tryggar arbetarnas försörjning med livsmedel, verktyg, arbetskläder osv”.

Kamrat Gusev, som konstaterar att Överstyrelsen för arbetsfrågor inte klarat av sina ålagda uppgifter, menar att valet står mellan dessa överstyrelser och ett övergripande samarbete mellan förvaltningarna eller att förlita sig på centralismen och de revolutionära arbetskommittéerna. ”Om arbetarkollegierna – skriver han – står inför sin upplösning, ska vi då verkligen behålla den nominellt sämsta varianten, nämligen övergripande ämbetsverk”. I den här broschyren förklarar sig kamrat Gusev vara anhängare av enmansledning.

⁹ *J.A. Preobrazjenskij* – en av RKP(b)s äldsta partiarbetare; skriftställare och ekonom. Deltog i Allryska partikonferensen i juli 1907 (i Finland). Var med om ett omfattande underjordiskt partiarbete i Ural. Under revolutionens första en av ledarna för partiorganisationen i Uralregionen.

Under 1920 sekreterare i RKP(b)s Centralkommitté. Åren 1921-1923 medlem av kollegiet inom Folkkommisariatet för finansfrågor. Han skrev den välkända boken *Papperspengar under den proletära diktaturens epok*, i vilken han vetenskapligt försökte behandla penningfrågan och penningcirkulationen under den övergångsperiod som kallas proletariats diktatur. Sin andra bok *Den nya ekonomin* publicerade han 1926. I denna bok gjorde han ett första försök att teoretiskt analysera vår ekonomi. I artikeln *Mobiliseringen av grovarbetare*, som publicerades i *Pravda* 30 mars 1920, uttalar sig kamrat Preobrazjenskij för första gången mot att sovjetstaten skulle hålla sig med permanenta arbetsarméer.

Enligt kamrat Preobrazjenskij ”är det ingen som helst mening med att bygga upp en permanent arbetsarmé i de fall och den mån detta arbete kan utföras genom planmässig fördelning av arbetsuppgifter bland bönderna. Min slutsats: Vi kan sätta arméenheter, som av militära skäl inte kan upplösas, i produktivt arbete, då det ändå är staten som står för kostnaderna, men vi får inte fördröja hemförlovningen av bönder i de fall, då det av militära skäl går att upplösa förband som består av bondesoldater. Dessa soldaters arbetskraft är lättare att ta tillvara genom en planmässig fördelning av arbetsuppgifter inom bondebefolkningen”.

I samma artikel uttrycker kamrat Preobrazjenskij sitt missnöje med en formulering i den tredje av CKs teser, där CK tar upp den ekonomiska återuppbyggnaden och där det talas om mobilisering av grovarbetare. Han menar att mobiliseringen av grovarbetare måste indelas i två delar: mobilisering av permanent arbetskraft som inget har att göra med jordbruket, och mobilisering av säsongarbetare då det gäller bönder som har egna jordbruk att sköta. Enligt kamrat Preobrazjenskij måste CK i den tesen ”understryka, att det de närmaste åren är av större ekonomisk betydelse att ha en allmän arbetsplikt i form av planmässig fördelning av arbetsuppgifter

inom bondebefolkningen, än att ha denna arbetsplikt i form av permanenta arbetsarméer”. Permanenta arméer bestående av grovarbetare borde, enligt kamrat Preobrazjenskij, bara tillåtas i den mån det inte går att planmässigt fördela arbetsuppgifter inom den arbetande befolkningen på landet.

¹⁰ *Överstyrelser (Glavki) och centra.* – Överstyrelser och centrala kommittéer för styrning av enskilda industrigrenar förenade under Högsta folkhushållningsrådet, i syfte att få en landsomfattande reglering och styrning av hela industrin. De utgjorde på den tiden starkt centraliserade organ, som omfattade hela industrigrenar på Rysslands hela territorium. De sammanslöt ett enormt antal företag inom en viss bransch vertikalt, men dessa företag var ändå isolerade från varandra, eftersom de endast högst upp i toppen hade kommunikation med Högsta folkhushållningsrådet. Detta förhållande ledde till hårresande långbänkar och en byråkrati, som förkvävde initiativförmågan och kreativiteten på lokal nivå. Det var i det här sammanhanget folk började kalla detta system för *glavkokrati*. Som motvikt antog IX partikongressen parollen om regionala ekonomiska sammanslutningar. Dessa regionala byråer bestående av erfarna ekonomer, skulle få långtgående befogenheter vad gällde den direkta ekonomiska verksamheten lokalt. I samma anda beslöt Åttonde Sovjetkongressen att ändra stadgorna för överstyrelserna och de centrala kommittéernas verksamhet.

I tredje punkten i Åttonde Sovjetkongressens resolution *om de lokala ekonomiska organen* heter det: ”De centrala kommittéerna och överstyrelserna reorganiseras till organ som handleder, ger uppgifter, reglerar och kontrollerar arbetet i guvernementens folkhushållningsråd på basis av en enhetlig statlig plan för ekonomin: Den direkta företagsförvaltningen överlämnas till guvernementens folkhushållningsråd via lämpliga avdelningar. Under Högsta folkhushållningsrådets, dess överstyrelser och centras direkta ledning, kvarstår endast företag som uppenbarligen kommer att ingå i företagstruster, som ex.vis stora metallverkstäder, elindustriella anläggningar, gruvor och liknande”. Efter beslutet på Åttonde Sovjetkongressen och i och med inträdet i den nya ekonomiska politiken (NEP) ersattes återstående överstyrelser och centra av truster.

¹¹ *Den kapitalistiska industrins truster och syndikat.* – Här avses de organisatoriska former som kapitalismen tog när den inträdde i imperialismens epok. Trust kallas en sammanslutning av stora industriföretag inom en viss industribransch, där produktionen sköts av en gemensam och centraliserad förvaltning. Det som händer är att konkurrensen mellan dessa företag i samma bransch upphör. Trusten kan sålunda tillgodose det mesta av det marknaden efterfrågar, vilket gör att trusten i praktiken kan skaffa sig monopol på den inre marknaden. Men denna monopolställning gör inte att marknaden försvinner. Det är endast på marknaden som trusten kan utvecklas och inhösta väldiga profiter. Det är därför den oorganiserade och anarkistiska marknaden (som inte tar hänsyn till behoven) utgör en oundviklig källa till allehanda kriser som skakar den kapitalistiska trusten, oavsett att trusten i sig sett till att organisera sin produktion.

Till skillnad från trusten utgör syndikatet en handelssammanslutning som består av självständiga företag. Syftet med syndikatet är att skaffa sig bättre förutsättningar för avsättning av företagets produkter.

Den organisatoriska skillnaden mellan krigskommunismens *glavkokrati* och de kapitalistiska trusterna och syndikaten bestod däri, att våra överstyrelser och centra följde en enhetlig ekonomisk plan, att det saknades en marknad under krigskommunismen, att marknaden hade ersatts av ett statligt organ för redovisning och kontroll, för att inte tala om skillnaden i social och politisk samhällsordning. De kapitalistiska trusterna och syndikaten beredde väg för de organisatoriska former som senare (dvs efter den socialistiska revolutionen) skulle växa ut till centraliserade lednings- och förvaltningsorgan i en socialistisk ekonomi. Det är den historiska roll trusten och syndikatet spelade som produkter av den moderna kapitalismens monopolistiska stadium.

¹² *Planhushållning* – en ekonomi, vars ledning finns i ett enda centrum, från vilket alla produktions- och fördelningsorgan styrs i enlighet med en strikt och exakt landsomfattande plan. *Under krigskommunismen var planen inte baserad i en marknad* utan utgick från samhällets direkta behov med avseende på produktionen och fördelningen av produkter. Planhushållningens princip, som inte kunde genomföras under inbördeskrigets hårda villkor och pga Rysslands ekonomiska och kulturella efterblivenhet, hade ändå stor betydelse under denna tid, som ett verktyg i kampen mot försnillning av statlig egendom, spekulation, desorganisation, slapphet, skadlig lokalpatriotism osv. Planhushållningens princip införde en handfast och järnhård ledning i förvaltningen av ekonomin och bidrog i hög grad till att rädda folkhushållningen från inbördeskrigets förstörande krafter.

Trots att de ekonomiska organen led av elefantsjuka under *krigskommunismen* kunde den enhetliga ekonomiska planen även då i viss mån samordnas med den lokala initiativförmågan och kreativiteten. Behovet av en sådan plan, som grundval för den ekonomiska återuppbyggnaden, framfördes för första gången i mitten av 1920, då trusternas centralism hade börjat komma i motsättning till kraven och behoven inom de lokala ekonomierna.

¹³ *Glavkokrati.* – Denna term används i ekonomisk litteratur för att beskriva den gränslösa makt som fanns i de centraliserade men från varandra isolerade överstyrelserna visavi de lokala ekonomiska organen (se not nr 89).

¹⁴ Här avses kamrat Lenins debattinlägg i frågan om arbetarkollegierna och enmansledningarna på partiets VIII och IX kongresser, samt den speciella broschyren *Våra dagars huvuduppgift*, där Lenin trädde till försvar för enmansledningens princip och där han gick till hårda angrepp på arbetarkollegiernas ”principiella” anhängare. Med sina inlägg ville han bevisa, att de sistnämnda inte förstött de grundläggande uppgifterna i en hel historisk

epok och att ”vi måste gå framåt, vi måste kunna förstå, att vi står inför en *praktisk* uppgift...och att denna praktiska uppgift måste lösas om vi snabbt vill besegra det ekonomiska förfallet”.

¹⁵ *Osinskij (V.V. Obolenskij)* – skriftställare, partiarbetare, född 1895. En av ledarna för studentrörelsen i det förrevolutionära Ryssland. Tillsammans med N.N. Jakovlev och Maximovskij utsågs han 1912 till redaktör för den legala bolsjevidningen *Nasj Put* (Vår väg). Snart greps han och förvisades. Deltog aktivt i oktoberrevolutionen och dess förberedelser som en av de främsta ledarna för partiets länsorganisation i Moskva och medlem av Moskvosovjeten.

Under de interna motsättningarna i partiet kring frågan om freden i Brest tillhörde han ”vänsterkommunisterna”. Tillsammans med Vladimir Smirnov stod han också i opposition i frågan om arbetarkollegier eller enmansledning. Åren 1920-1921 var han ledare för oppositionsgruppen *demokratisk centralism*. År 1922 var han vice folkkommissarie för jordbruksfrågor; 1923 skickades han till Sverige som ackrediterat sändebud för Sovjetunionen. Från 1926 blev han chef för Sovjetunionens Statistiska centralbyrå.

¹⁶ *Militära anskaffningsorgan och guvernementens folkhushållningsråd*. De förstnämnda var lokala militära organ för anskaffning av livsmedel och utrustning åt Röda armén; de sistnämnda ekonomiska apparater för att förvalta lokal industri. De var samarbetsorgan mellan olika produktionsavdelningar inom gränserna för guvernement och häraden.

¹⁷ Här avses följande avsnitt i kamrat Lenins tal på IX partikongressen: ”Ta ex.vis teserna från partiets guvernementskommitté i Moskva, som delats ut till delegaterna. I dessa teser heter det, att i ett utvecklat socialistiskt samhälle, där den sociala arbetsdelningen och människornas uppknytning till vissa yrken försvinner, blir en periodisk cirkulation av människor som i tur och ordning fullgör ledningsfunktioner möjlig först på basis av en bred kollegialitet osv. Allt det här är bara en enda stor begreppsförvirring”...

[Det citerade Lenin-talet hölls 30 mars och finns på engelska i *Collected Works* vol 30, ”Reply To The Discussion On The Report Of The Central Committee” – *Red anm*]

¹⁸ *Syrtsov* – en av ledarna för partiorganisationen i Rostov vid Don 1917-1918. Fr.o.m. 1922 huvudsakligen partiarbetare i RKP(b)s CK-organ.

¹⁹ *Ruchloviad* – här menas den ”ordning” som rådde i kommunikationsdepartementet under tsarens minister Ruchlov.

²⁰ *V. Kassior* – arbetare, medlem av RKP(b) sedan 1906. Arbetade i Fackliga centralrådet som presidiummedlem fram till 1924. Åren 1924-1925 redaktör för tidningen *Trud* (Arbetet). Arbetar f.n. i Ryska handelsbanken i Paris.

²¹ Här avses Sjatunovskijs broschyr *Transportsektorns återuppbyggnad i RSFSR* som utkom i mars 1920.

²² *T. Sapronov* – medlem i partiet sedan 1911, målare till yrket. Organiserade på egen hand partirciklar bland arbetarna, var aktiv inom byggnadsarbetarnas fackförening som han var med och bildade trots repressalier från den tsaristiska polisen. På den första konferensen med RSDAP(b)s länsorganisation i Moskva valdes han in länsorganisationens ledning, där han arbetade i tre år. Från oktober 1917 till december 1919 var ordförande i Moskvosovjeten. Sedan skickades han till Charkov där han som ordförande i revolutionskommittén var med om att befria staden från Denikins vita trupper. Fram till 1924 sekreterare i Fackliga centralrådet. Medlem av den ryska delegationen på konferensen i Genua. Fr.o.m. 1925 medlem av kollegiet i Överstyrelsen för koncessionsärenden.

²³ *Maximov* – Högsta folkhushållningsrådets representant i Arbetsarméernas råd; 1920 stod han i spetsen för Ural-sibiriska kommissionen.

²⁴ *Suchanov (N.N. Gimmer)* – inledde sin politiska verksamhet som *narodnik* men gick inom kort över till marxismen. Före kriget räknades han som inofficiell socialdemokrat; under kriget redaktör för den internationalistiska socialdemokratiska tidskriften *Letopis* (Krönika); efter februarirevolutionen 1917 redaktör för tidningen *Novaja Zjizn* (Nya Livet, dvs Maxim Gorkijs socialdemokratiska tidning, vars medarbetare mestadels utgjordes av internationalistiska socialdemokrater eller socialdemokrater som stod utanför fraktionsstriderna).

Medlem av Petrogradsovjetens exekutivkommitté. Hade, tillsammans med J.M. Steklov och N.D. Sokolov, förhandlingar och slöt även ett avtal med Statsdumans utskott om sammansättningen i den första provisoriska regeringen. Författare till en rad böcker i agrarfrågan och *Zapiski o russkoj revolutsii* (Korta anteckningar om den ryska revolutionen) ett verk i flera band.

Efter oktoberrevolutionen blev Suchanov snabbt mensjevik. Men 1923 kom han i några frågor (utvärderingen av den internationella läget och frågan om proletariats diktatur) att hamna mycket nära Kominterns ståndpunkter.

²⁵ *Bumazjnyj* – medlem av presidiet i Järnvägsanställdas fackliga centralkommitté, arbetade också inom Glavpolitput. Under första hälften av 1920 arbetade han i Första arbetsarméns råd som representant för arbetsförmedlingen i Jekaterinburg, för vilken han var föreståndare.

²⁶ *G.L. Pjatakov* – medlem av RKP(b) från 1910. År 1917 ordförande i Kievsovjeten efter att bolsjevikerna fått majoritet; 1918 ledde han den ukrainska sovjetregeringen. Under motsättningarna om freden i Brest en av de främsta ledarna för vänsterkommunisterna. Åren 1919-1920 arbetade han med ekonomiska frågor i Första

arbetsarmén i Ural, först som vice och sedan som ordförande i arbetsarméns Militära revolutionsråd. Arbetade också med frågor som rörde ekonomins regionalisering; ledde Centralstyrelsen för stenkolsindustrin i Donetsk, liksom återuppbyggnaden av Donbass och lade ned ett enormt arbete på att skapa en gemensam förvaltningsapparat för hela stenkolsindustrin.

Under 1923 arbetade Pjatakov i Högsta folkhushållningsrådet och utsågs till ordf. i Huvudkommittén för koncessionsärenden. Åren 1923-1924 medlem av RKP(b)s CK, 1925-1926 vice ordförande i Sovjetunionens Högsta folkhushållningsråd.

²⁷ *Ural-Sibiriska Kommissionen* – bildad 1920 som provisoriskt ekonomisk centrum för regionen Ural-Sibirien. Kommissionen hade som uppgift att förena det ekonomiska arbetet i Ural och Sibirien, samordna produktionsplaner och planerna för de olika industribranscherna med de generella planerna för hela rådsrepubliken; 1921 upplöstes kommissionen och ersattes i Ural av Uralska industribyrå och i Sibirien av Sibiriska folkhushållningsrådet.

²⁸ Här avses en av huvudpersonerna i Lev Tolstojs *Krig och fred* i vilken han förkroppsligade den opersonlighet och spontanitet som präglade den ryske bonden som pressas av livegenskapens regim.